

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

FEMTE
SEKTIONEN

MÅLET ROUSK MOT
SVERIGE

(Ansökan nr 27183/04)

DOM,

*Översatt av Helena Wretman, av
Kammarkollegiet auktoriserad
translator från engelska till svenska.*

STRASBOURG

den 25 juli
2013

Denna dom vinner laga kraft under de omständigheter som anges i artikel 44, punkt 2 i konventionen. Redaktionella ändringar kan komma att ske.

DOM I MÅLET ROUSK MOT SVERIGE

I

I målet Rousk mot Sverige,

meddelar den Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (femte sektionen), den kammare som består av

Mark Villiger,
ordförande, Angelika
Nußberger, Boštjan M.
Zupančič, Ann Power-
Forde,
Ganna Yudkivska,
Helena Jäderblom,
Aleš Pejchal, *domare*,

och Claudia Westerdiek, *sektionsregistrator*,

efter enskilda förhandlingar den 9 juli 2013,

följande dom, som trädde i kraft på samma datum:

FÖRFARANDE

1. Målet initierades i och med en ansökan (nr 27183/04) mot Konungariket Sverige, som ingavs till domstolen i enlighet med artikel 34 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna ("konventionen"), av en svensk medborgare, Jim Rousk ("den klagande"), den 22 juli 2004.

2. den klagande representerades av J. Thörnhammar, som är praktiserande advokat i Stockholm. Den svenska regeringen ("regeringen") företrädades av sitt ombud, I. Kalmerborn från Utrikesdepartementet.

3. Den klagande gjorde gällande att Kronofogdemyndighetens åtgärder hade kränkt hans rätt till respekt för sin egendom i strid med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen, liksom rätten till skydd av hans privat- och familjeliv samt hans hem, i strid med artikel 8 i konventionen.

4. Den 6 juni 2007 informerades regeringen om ansökan.

5. Den 1 februari 2011 ändrade domstolen sammansättningen av sina sektioner (regel 25 § 1 i domstolsreglerna) och ovanstående ansökan tilldelades den nyligen bildade femte sektionen.

FAKTA

I. OMSTÄNDIGHETERNA I MÅLET

6. Den klagande föddes 1950 och avled i juni 2011. Hans hustru och enda arvtagare, Julia Rousk beslutade sig för att fullfölja klagomålet. Hon bor i Hässelby.

A. Allmän bakgrund

7. Den klagande var ägare till ett fämansföretag och därmed skyldig att lämna en särskild inkomstdeklaration varje år. För taxeringsåret 2002 (för inkomst intjänad under 2001) var han skyldig att lämna in sin självdeklaration senast den 31 mars 2002. Då han emellertid inte gjort detta, uppmanade Skattemyndigheten i Stockholm honom att lämna in sin självdeklaration inom två veckor från att han mottagit uppmaningen. Då han inte åtlodde uppmaningen upplyste Skattemyndigheten honom om att man skulle göra en skönstaxering av hans inkomst och i oktober 2002 skickade man ett förslag på skönstaxering till honom. Den klagande fick två veckor på sig att yttra sig i ärendet, men det gjorde han inte. I november 2002 beslutade Skattemyndigheten att vidhålla förslaget och eftersom man inte fann någon grund för undantag, ålades han att betala skattetillägg. Den klagande informerades om att skatten, skattetillägget samt en förseningsavgift totalt uppgick till 232 572 kronor (ca 27 000 euro). Beloppet förföll till betalning den 26 februari 2003. Skattemyndighetens beslut innehöll även information om hur man kunde begära förnyad prövning eller överklaga beslutet. Vid denna tidpunkt gjorde den klagande emellertid ingetdera, och han begärde inte heller anstånd med betalningen av skatten.

8. Eftersom skatteskulder till staten är omedelbart indrivningsbara, överlämnade Skattemyndigheten – efter att ha påmint den klagande om hans skyldighet att betala skatteskulden – till Kronofogdemyndigheten i Stockholm, där den registrerades i april 2003.

B. Beslutet om utmätning

9. Den 28 maj 2003 utfärdade Kronofogdemyndigheten ett beslut om utmätning gällande den klagandes tomträtt och det hus på tomten där den klagande och hans hustru bodde (hädanefters kallat hans fastighet). I beslutet noterades att den klagandes totala indrivningsbara skuld uppgick till 255 329 kronor och att 2002 års taxeringsvärde för hans fastighet var 1 372 000 kronor, samt att fastigheten var belånad till ett värde av 960 200 kronor. Den 29 april åkte en utmätningsman till den

HW

klagandes hem för ett planerat besök i syfte att undersöka om han hade några tillgångar som kunde utmätas. Den klagande var emellertid inte hemma. Utmätningssmannen lämnade då ett meddelande till den klagande och begärde att han skulle kontakta Kronofogdemyndigheten. Allt tyder på att han inte har gjort detta. Enligt en utredningsrapport rörande den klagandes tillgångar daterad den 4 juli 2003, vilken utförts av Kronofogdemyndigheten, redovisades inga andra tillgångar som täckning för den klagandes skuld än hans fastighet. Utmätningsbeslutet från den 28 maj 2003 skickades till den klagande, men av allt att döma blev han medveten om det först någon gång i juli 2003 och den 4 augusti, på den klagandes begäran, skickade Kronofogdemyndigheten honom en kopia av beslutet.

10. Den 10 augusti 2003 överklagade den klagande utmätningssmannens beslut i Stockholms tingsrätt och begärde att det skulle upphävas då hans skatteskuld inte var slutgiltigt fastställd. Han påpekade att han inte hade delgivits beslutet att utmäta hans fastighet och att han därför varit förhindrad att överklaga det tidigare. Därefter uppgav han att han omedelbart skulle lämna in sin självdeklaration för taxeringsåret 2002 till Skattemyndigheten och att han dessutom begärt anstånd med betalningen av skatten, även om Skattemyndigheten inte hade behandlat hans begäran ännu. Vidare gjorde han gällande att det var fullständigt oproportionerligt att sälja hans hem, något som skulle medföra allvariga ekonomiska, sociala och medicinska konsekvenser för honom och hans hustru. Han hade lidit av en allvarig depression [i orig. förekommer både "severe depression" och "serious depression", vilka båda har översatts till "allvarlig depression", då det inte framgår att två olika gradskillnader avses. ö.a.] under flera år, för vilken han sökt vård i oktober 2002 och påbörjat behandling i februari 2003. Först på senare tid hade han börjat må bättre och varit förmögen att göra något åt sin situation. Han bifogade ett läkarintyg som uppgav att han hade varit i kontakt med en psykiatrisk vårdgivare sedan februari 2003, att han led av depression och att han tog anti-depressiv medicin. Slutligen informerade han rätten om att en annan av hans skulder, till Gat- och fastighetskontoret (hädanefter kallat "GFK") hade strukits eftersom han hade betalat den.

11. Den 28 augusti 2003 avvisade Tingsrätten överklagan. Tingsrätten fann ingen grund för att upphäva beslutet eftersom den klagande hade en indrivningsbar skuld som fordringsägaren, staten, krävde betalning för. Tingsrätten informerades av Kronofogdemyndigheten att, såvitt den senare kände till, hade Skatteverket inte beviljat den klagande anstånd med betalningen av sin skatt.

12. Den klagande överklagade till Svea hovrätt den 15 september 2003 och begärde uppskov i tre veckor för att hinna inkomma med sin överklagan, eftersom han hade begärt ut vissa dokument från Kronofogdemyndigheten, men ännu inte fått dem.

13. Den 5 november 2003 beslutade hovrätten att inte bevilja prövningstillstånd, då man inte hört något mer från den klagande. Den klagande gjorde inte någon ytterligare överklagan till Högsta domstolen.

FW

C. Begäran om anstånd med betalning av skatten och omprövning av den klagandes inkomst för 2002

14. Den 28 juli 2003 angav den klagande, per fax och brev, med hänvisning till en uppmaning att lämna in sin självdeklaration, att han på grund av sjukdom inte hade lämnat in sin självdeklaration för taxeringsåren 2002 och 2003. Han begärde att Skattemyndigheten skulle bevilja honom anstånd med betalningen av sin skatt till dess att en ny taxering hade gjorts, eftersom han hade för avsikt att lämna in sin självdeklaration inom kort. Av allt att döma blev faxet och brevet felsorterade i hanteringen av inkommande post till Skattemyndigheten, och därmed behandlades inte ärendet av Skattemyndigheten förrän en månad senare, den 28 augusti 2003, då den klagande upprepade sin begäran. Vid detta tillfälle lämnade han även in sin självdeklaration för taxeringsåret 2002. Han återopade sin sjukdom att bifogade ett läkarintyg som bekräftade att han led av depression. Slutligen påpekade han att det var oerhört viktigt för honom att hans begäran behandlades så snart som möjligt. Han upprepade sin begäran om anstånd i ett fax till Skattemyndigheten den 1 september 2003, och påpekade att det var av yttersta vikt för honom att hans begäran behandlades skyndsamt.

15. Den 3 september 2003 beviljade Skattemyndigheten honom anstånd med betalningen av skatten och skattetillägget som ålagts honom till följd av skönstaxeringen. Detta beslut registrerades samma dag på den klagandes skattekonto i Skattemyndighetens databas. Skattemyndigheten informerade emellertid inte Kronofogdemyndigheten om anståndet direkt, per fax eller på något annat sätt.

16. Den 30 september 2003 skickade Skattemyndigheten den klagande en preliminär omtaxering av hans inkomst för taxeringsåret 2002 och gav honom två veckors frist för att yttra sig i ärendet. I sin omprövning, hade Skattemyndigheten först noterat att eftersom den klagande hade lämnat in sin självdeklaration, skulle skönstaxeringen, inklusive skattetillägget upphävas. Dock fann man sedan att det saknades viktig information i den klagandes självdeklaration, och därför godtog man endast delar av den, och kompletterade de resterande delarna med sin egen taxering. Vidare ålade man den klagande skattetillägg för den del som hade skönstaxerats, vilket resulterade i totalt 78 866 kronor (ca 9 150 euro) för skatter och skattetillägg.

17. Den 26 november 2003 bekräftade Skattemyndigheten sin preliminära bedömning och det anstånd med betalningen, som hade beviljats den 3 september 2003, löpte ut. Istället blev den klagandes skatteskuld till staten, som var baserad på det nya beslutet, indrivningsbar. Den 30 april 2004 beviljade emellertid Skattemyndigheten, på begäran från den klagande, anstånd med betalningen av tilläggs skatten (17 469 kronor).

18. På begäran från den klagande, gjorde Skattemyndigheten den 29 juni 2004 en omprövning av sitt beslut, med hänsyn till hans ytterligare framställningar i målet, men fastslog att beslutet inte skulle ändras.

HW

19. Den 2 december 2007 överklagade den klagande Skattemyndighetens beslut till länsrätten. Den 17 januari 2008 fastslog Skattemyndigheten att man inte skulle ändra sitt beslut och vidarebefordrade överklagandet till länsrätten. Inga ytterligare beslut eller domar har inlämnats av parterna, och följaktligen är utgången i detta mål okänt för domstolen.

D. Begäran om att skjuta upp försäljningen på exekutiv auktion av den klagandes fastighet, och själva försäljningen

20. Samtidigt, den 23 juni 2003, beslutade Kronofogdemyndigheten att den klagandes fastighet skulle säljas på exekutiv auktion för att betala hans skulder, och han informerades om detta beslut i ett brev daterat den 4 juli 2003. Dessutom informerades han i ett brev, daterat den 31 juli 2003, om att den exekutiva auktionen skulle äga rum den 3 september 2003.

21. Den 28 juli 2003 gjordes en värdering av den klagandes fastighet av ett oberoende företag, på begäran av Kronofogdemyndigheten. Företaget värderade fastigheten till mellan 1 850 000 och 2 150 000 kronor.

22. Samma dag, den 28 juli 2003, begärde den klagande att Kronofogdemyndigheten skulle skjuta upp försäljningen av hans fastighet under en period om två månader, och uppgav att han varit förhindrad att lämna in sin självdeklaration av personliga skäl. Han uppgav vidare att han hade betalat en annan av sina skulder, nämligen den till GFK, som därför skulle tas bort från Kronofogdemyndighetens förteckning över hans skulder. Enligt den klagande hade han tidigare ringt till Kronofogdemyndigheten och informerat dem om att han led av en allvarlig depression, som han fick behandling för.

23. Den 30 juli 2003 avslog Kronofogdemyndigheten den klagandes begäran. Man påpekade att staten, i egenskap av kärke, motsatte sig ett uppskjutande av verkställigheten. Vidare utgjorde inte de personliga skäl som den klagande åberopat sådana särskilda omständigheter att ett uppskjutande kunde beviljas. Därför fann man ingen grund för att skjuta upp utmättningsförfarandet.

24. Den 4 augusti 2003 överklagade den klagande beslutet till tingsrätten, och åberopade samma grunder som i sitt överklagande av utmättningsbeslutet (se punkt 10 ovan), nämligen sin sjukdom, det faktum att skulden till GFK hade betalats, att han skulle lämna in sin självdeklaration samt att han begärt anstånd med betalningen. Han bifogade även en kopia av läkarintyget.

25. Som svar på den klagandes överklagande uppgav Kronofogdemyndigheten, bland annat, att det faktum att den klagande nu hade uppvisat ett brev från GFK som bekräftar att hans skuld i det avseendet var betald inte ändrade det faktum att hans skatteskuld kvarstod och var indrivningsbar samt att staten, i egenskap av kärke representerad av Kronofogdemyndigheten, krävde betalning. Det fanns ingen information

Ha

om huruvida Skattemyndigheten tillfrågades i detta ärende.

26. Den 28 augusti 2003 avvisade tingsrätten överklagandet. Man påpekade att den käre, staten, inte hade gått med på att skjuta upp försäljningen och att det inte fanns några särskilda skäl i den klagandes ärende som skulle berättiga ett uppskjutande av försäljningen.

27. Den exekutiva auktionen i syfte att sälja den klagandes fastighet ägde rum den 3 september 2003, kl. 13.45. Av Kronofogdemyndighetens auktionsprotokoll framgår att ett första bud på 1 475 000 kronor avvisades av Kronofogdemyndigheten som för lågt. Efter en andra budgivning omgång accepterade emellertid Kronofogdemyndigheten det högsta budet på 1 600 000 kronor (ca 1 86 000 euro) då man ansåg det osannolikt att man skulle kunna erhålla ett högre belopp. Datumet för den nya ägarens, en privatperson, tillträde till fastigheten sattes till den 1 oktober 2003 och följaktligen informerades den klagande om att han och hans familj måste lämna huset före detta datum. I protokollet står även att de direkta kostnaderna för den exekutiva auktionen uppgick till 45 660 kronor.

28. Den 15 september 2003 överklagade den klagande tingsrättens beslut att inte skjuta upp försäljningen till hovrätten. Appellationsdomstolen strök målet från sin ärendelista den 5 november 2003, eftersom fastigheten redan hade sålts när överklagandet registrerades hos domstolen.

29. Den 17 september 2003 överklagade den klagande försäljningen hos tingsrätten och begärde att köpet skulle hävas, eftersom Skattemyndigheten, på samma dag som auktionen hölls, hade beviljat honom anstånd med betalningen av sin skatteskuld och att utmättningsbeslutet därför borde ha återkallats. Som alternativ begärde han att en ny auktion skulle hållas för att erhålla ett högre pris för fastigheten, eftersom den enligt hans åsikt hade sålts för ett betydligt lägre pris än det verkliga värdet. I samband med detta påpekade han att det oberoende företaget hade värderat fastigheten till omkring 2 miljoner kronor.

30. I sitt svaromål gjorde Kronofogdemyndigheten gällande att man inte hade blivit informerad om att Skattemyndighetens beslut att bevilja den klagande anstånd med betalningen av skatten hade fattats innan den exekutiva auktionen ägde rum kl. 13.45. Enligt information från Skattemyndigheten hade beslutet fattats på eftermiddagen den 3 september. Oavsett detta, hade den klagande ytterligare skulder till staten, till ett belopp av 23 775 kronor (ca 2 800 euro), vilka berättigade försäljningen av fastigheten. Vidare påpekade man att endast två personer hade bjudit på fastigheten vid auktionen och att man hade avvisat det första budet och godtagit det andra, som uppgick till 80 procent av det uppskattade marknadsvärdet. Man påpekade att det innebar en större risk för köparen att förvärva en fastighet på exekutiv auktion, vilket är orsaken till att försäljningspriset normalt ligger under marknadsvärdet. Exempelvis fanns det inga garantier för att fastighetens skick skulle vara detsamma på

HW

tillträdesdagen som när fastigheten inspekterats före försäljningen.

31. Den klagande kommenterade Kronofogdemyndighetens svar och påpekade att den resterande indrivningsbara skulden, efter att han beviljats anstånd med betalningen av sin skatteskuld, uppgick endast till ca 7 500 kronor och inte 23 775, som Kronofogdemyndigheten hävdade. Han påpekade vidare att Skattemyndighetens beslut om anstånd registrerades kl. 14.02 den 3 september och att Kronofogdemyndigheten alltså kunde ha kontrollerat detta i pausen mellan de två budgivningsomgångarna. I detta avseende påpekade han att han hade informerat Kronofogdemyndigheten om att han begärt anstånd med betalningen av skatten och att myndigheten därför borde ha kontrollerat detta direkt med Skattemyndigheten innan man påbörjade den exekutiva auktionen. Detta gällde i än större utsträckning då båda myndigheterna representerade staten, som var kårande i ärendet.

32. Den 15 oktober 2003 avvisade tingsrätten överklagandet. Man påpekade att utmättningsbeslutet inte hade upphävts och att de grunder till varför beslutet borde ha upphävts, som den klagande åberopat, inte utgjorde grund för att häva försäljningen av fastigheten. Vad gäller priset som erhöles för fastigheten vid auktionen, delade rätten Kronofogdemyndighetens bedömning. Den klagandes ytterligare framställningar utgjorde inte grund för att bevilja hans överklagande.

33. Den 4 november 2003 överklagade den klagande till hovrätten, där han åberopade artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen, och hävdade att det var uppenbart oproportionerligt att sälja hans fastighet för en skuld som, enligt hans beräkning, inte uppgick till mer än 6 721 kronor (ca 800 euro).

34. Den 12 december 2003 avvisade hovrätten begäran om prövningstillstånd. Den 2 januari 2004 överklagade den klagande beslutet och upprepade sina yrkanden. Den 23 januari 2004 avvisade emellertid Högsta domstolen begäran om prövningstillstånd.

E. Beslutet att avhysa den klagande och dess konsekvenser

35. Trots att den klagande hade beordrats att flytta ut ur sitt hus före den 1 oktober 2003, vägrade han att flytta. Därför beslutade Kronofogdemyndigheten den 6 oktober 2003, på begäran av köparen av fastigheten, att avhysa den klagande, såvida han inte flyttade ut före den 14 oktober 2003.

36. Den 10 oktober 2003 ansökte den klagande om anstånd med avhysningen, och åberopade sin egen och sin hustrus dåliga hälsa samt det faktum att de inte hade någon alternativ bostad. Vidare påpekade han att försäljningen ännu inte vunnit laga kraft, eftersom han överklagat mot den, och att han därför fortfarande var den rättmätige ägaren till fastigheten.

37. Begäran avstogs av Kronofogdemyndigheten samma dag, eftersom man bedömde att den klagandes situation sannolikt inte skulle förändras

HW

inom de närmaste veckorna, i och med att det inte var fråga om någon plötslig sjukdom, och eftersom anstånd endast kunde beviljas i maximalt fyra veckor samt om det förelåg synnerliga skäl.

38. Den 11 oktober 2003 överklagade den klagande båda besluten till tingsrätten, bestred avhysningsbeslutet och insisterade på att man åtminstone skulle skjuta upp avhysningen. Han vidhöll sina argument och påpekade att trots att han var skyldig att lämna sitt hem innan försäljningen vunnit laga kraft, skulle han inte få några pengar från densamma förrän efter att så skett, vilket effektivt förhindrade honom från att köpa ett nytt hem. Han tillade att både han och hans hustru hade drabbats av en krisreaktion på grund av sin situation, vilket gjorde det omöjligt för honom att hantera situationen och leta efter ett nytt hem åt dem. Han tillhandahöll ett läkarintyg daterat den 13 oktober 2003, från en chefsläkare som var specialiserad inom psykiatri, vilket uppgav att den klagande led av depression, och att symptomen var generell nedstämdhet, låg initiativkraft, svårighet att något gjort och koncentrationssvårigheter. Hans tillstånd hade fluktuerat något, men generellt hade det skett en förbättring. Han var i behov av fortsatt mediciner och en lugn och trygg livssituation.

39. Den 13 oktober 2003 beslutade tingsrätten att inte skjuta upp avhysningen, som var planerad till nästa dag, och den 5 november 2003 avvisade man överklagandet och angav att man delade Kronofogdemyndighetens resonemang.

40. Efter att den klagande överklagat ännu en gång och vidhållit sina anspråk, avvisades begäran om prövningstillstånd av hovrätten den 23 december 2003, liksom av Högsta domstolen den 27 maj 2004.

41. Under tiden verkställdes avhysningen av Kronofogdemyndigheten, den 22 oktober 2003. Den klagande och hans hustru var närvarande, liksom två polistjänstemän. Huset tömdes av en flyttfirma som även magasinerade bohaget. Den klagandes katt placerades på ett kattpensionat och bilen togs till en uppställningsplats. Ett antal föremål, som nedtecknades av Kronofogdemyndigheten, kastades emellertid då de ansågs vara antingen omöjliga att förvara (såsom blommor, mat från kylskåp/frys) eller skräp. Kronofogdemyndigheten tog också ett särskilt beslut om att förstöra och kasta en säng, som inte kunde avlägsnas från huset i ett stycke på grund av sin storlek. Enligt ett brev från Kronofogdemyndigheten till den klagande, daterat den 18 maj 2004, uppgick kostnaden för avhysningen till 71 115 kronor:

42. Den klagande registrerade ett klagomål mot dessa åtgärder hos tingsrätten och överklagade samtidigt Kronofogdemyndighetens beslut angående sängen. Han uppgav att han ansåg det vara en kränkning av hans rätt till sin egendom att avhysa honom och kasta delar av hans ägodelar, särskilt med hänsyn till det faktum att försäljningen av hans fastighet ännu inte vunnit laga kraft och att han följaktligen fortfarande var dess rättmätiga ägare. Vidare framlade han en detaljerad lista över alla föremål som han hävdade hade kastats eller "försunnit" och begärde kompensation för

förlusten av dessa föremål. Han framlade även ett klagomål gällande att en flaggstång som tillhörde hans bror hade betraktats som en del av fastigheten.

43. Den 26 november 2003 fann tingsrätten att inga felaktigheter hade begåtts under avhysningen vad gällde beslutet att förstöra sängen och avvisade därför den klagandes klagomål. Den klagande överklagade inte detta beslut i hovrätten.

44. Vidare beslutade tingsrätten den 23 december 2003 att avvisa den klagandes klagomål beträffande andra åtgärder som vidtagits under avhysningen, och ogillade begäran om kompensation för de föremål som förstörts eller kastats eftersom denna begäran måste prövas i ett separat mål.

45. Den klagande överklagade på nytt till hovrätten som, den 29 januari 2004, avvisade begäran om prövningstillstånd. Den klagande gjorde inget ytterligare överklagande till Högsta domstolen.

F. Fördelningen av de pengar som erhållits vid försäljningen av fastigheten

46. Den 1 oktober 2003 höll Kronofogdemyndigheten ett fördelningssammanträde, för att fördela de pengar som erhållits vid försäljningen av fastigheten mellan fordringsägarna. Av sessionsprotokollet framgår att man beslutade att den klagandes bolån (881 788 kronor) skulle återbetalas till hans bank omedelbart, medan kostnaderna och avgifterna för den exekutiva auktionen (45 660 kronor), skulden till Skattemyndigheten och de pengar som återstod till den klagande skulle betalas ut när försäljningen vunnit laga kraft. Skulden till Skattemyndigheten angavs i protokollet uppgå till 256 352 kronor.

47. Den klagande överklagade Kronofogdemyndighetens fördelningsbeslut och krävde att det skulle ogiltigförklaras eftersom han beviljats anstånd med betalningen av större delen av sin skatteskuld och att den därför inte borde ha varit inkluderad i protokollet, med undantag för ett belopp om 6 721 kronor. Kronofogdemyndigheten hade informerats om anståndet den 8 september 2003 och kände därför till det vid tidpunkten för fördelningssammanträdet.

48. Kronofogdemyndigheten gjorde i sitt svaromål gällande att dess datorsystem uppdaterades den första lördagen i varje månad och att anståndet som beviljats av Skattemyndigheten därför ännu inte hade registrerats den 1 oktober 2003, då fördelningssammanträdet hade hållits. Emellertid hade det sedan dess registrerats och den indrivningsbara skatteskulden hade reducerats till 6 721 kronor, vilket man skulle ta hänsyn till vid utbetalningen av pengarna till de olika parterna.

49. Den 19 november 2003 beslutade tingsrätten att protokollet från fördelningssammanträdet skulle justeras så att det återgav det korrekta beloppet (6 721 kronor) som den klagande var skyldig Staten vid tidpunkten för fördelningssammanträdet, eftersom Kronofogdemyndigheten då hade känt till betalningsanståndet, även om det inte formellt hade registrerats

frw

i dess databas. Detta beslut har vunnit laga kraft.

50. Den 27 januari 2004 betalade Kronofogdemyndigheten ut 524 343 kronor (ca 61 000 euro) till den klagande, vilket var det belopp som återstod efter försäljningen av fastigheten och efter att alla skulder, liksom kostnaderna för den exekutiva auktionen och avhysningen hade betalats. Staten mottog 6 721 kronor som betalning för den klagandes indrivningsbara skulder till Staten (enligt uppgift gällde dessa skulder fordonsskatt och TV-licensavgifter).

II. RELEVANT NATIONELL LAGSTIFTNING OCH PRAXIS

51. De nationella bestämmelser som har relevans för detta mål återfinns framför allt i taxeringslagen 1990:324, lagen om självdeklarationer och kontrolluppgifter 1990:325 (ersatt av 2001:1227 och hädanefter kallad "LSK"), skattebetalningslagen, 1997:483), lagen om indrivning av statliga fordringar m.m., 1993:891; hädanefter kallad "indrivningslagen"), indrivningsförordningen, 1993:1229), utsökningsbalken, 1981:774 och utsökningsförordningen, 1981:981).

52. Skattemyndigheten är den centrala myndighet som ansvarar för taxering och indrivning av skatter. Myndigheten har starka administrativa band till Kronofogdemyndigheten, vars huvuduppgift är att säkerställa indrivningen av utmättningsbara privata och offentliga skulder. Enligt 2 kapitlet, 30 § utsökningsbalken representerar Kronofogdemyndigheten staten i allmänna mål som handläggs vid myndigheten, vilket inkluderar betalning av skatter (1 kapitlet, 6 §).

A. Skyldighet att lämna självdeklaration och skönstaxering

53. Enligt 2 kapitlet, 7 § samt 4 kapitlet 5 § LKS, är ägare av fämansföretag skyldiga att lämna in en särskild självdeklaration varje år, före ett visst angivet datum. I 4 kapitlet, 2 § taxeringslagen föreskrivs att Skattemyndigheten, baserat på detta, ska fatta sitt taxeringsbeslut före utgången av november. En skattebetalare som av synnerliga skäl inte kan lämna sin självdeklaration i tid, kan beviljas ett kort anstånd efter att ha ansökt om detta (16 kapitlet, § 1 i LKS).

54. Under sådana specifika omständigheter som beskrivs i 4 kapitlet, 3 § taxeringslagen, exempelvis när en skattskyldig person har underlåtit att lämna självdeklaration eller självdeklarationen är ofullständig, kommer Skattemyndigheten att uppskatta skatten eller skatteunderlaget till ett belopp som framstår som skäligt med hänsyn till vad som framkommit i ärendet. Detta kallas för skönstaxering.

55. Om den berörda personen är missnöjd med Skattemyndighetens beslut har han eller hon rätt till omprövning av taxeringsbeslutet eller att överklaga det i länsrätten. En begäran om omprövning eller överklagan måste inlämnas till Skattemyndigheten före utgången av det femte året efter taxeringsåret (4 kapitlet, 9 § samt 6 kapitlet 1 och 3 §§ taxeringslagen). Vidare överklagan ska göras till kammarrätten och, om villkoren för prövningstillstånd är uppfyllda, till Högsta förvaltningsdomstolen.

B. Betalning och indrivning av skatteskulder

56. Skatt som ska betalas enligt ett grundläggande beslut om slutlig skatt ska ha betalats senast den förfallodag som infaller närmast efter det att 90 dagar har gått från beslutsdagen (16 kapitlet, 6 § skattebetalningslagen). Om särskilda skäl föreligger kan Skattemyndigheten besluta om ett annat slutdatum för betalningen. (ibid.).

57. I 23 kapitlet, 7–8 §§ skattebetalningslagen föreskrivs att en begäran om omprövning eller ett överklagande av ett skattebeslut inte inverkar på skyldigheten att betala den berörda skatten, och ett beskattningsbeslut får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

58. Skattemyndigheten kan emellertid bevilja anstånd med betalningen av skatt och skattetillägg i enlighet med föreskrifterna i 17 kapitlet, 2, 2a och 3 §§ skattebetalningslagen. Anstånd kan beviljas i tre olika situationer: (1) om det kan antas att den skattskyldige kommer att få befrielse helt eller delvis från skatten, (2) om den skattskyldige har begärt omprövning av beskattningsbeslutet [i orig. används begreppet "tax assessment decision" både för det som på svenska motsvaras av "taxeringsbeslut" och "beskattningsbeslut". Begreppet är översatt till "taxeringsbeslut" i alla förekomster utom i detta citat från lagtext, som måste återges exakt. ö.a.] eller överklagat det och det är tveksamt om den skattskyldige kommer att bli skyldig att betala skatten, samt (3) om den skattskyldige har begärt omprövning eller överklagat och det skulle medföra betydande skadeverkningar för den skattskyldige eller annars framstå som oskäligt att betala skatten.

59. Det finns inga lagföreskrifter som säger att en ansökan om anstånd ska behandlas skyndsamt eller inom någon viss tidsgräns. Riksskatteverket har emellertid rekommenderat att sådana ansökningar normalt ska behandlas inom två veckor (RSV S 1998:13).

60. 7 kapitlet, 10 § skattebetalningslagen föreskriver att indrivning inte får begäras av ett belopp som omfattas av anstånd. Vidare får, enligt 3 kapitlet, 21 § utsökningsbalken, inte verkställighet ske om den svarande exempelvis hävdar att han eller hon har betalat skulden, eller om någon annan

HW

omständighet gällande relationerna mellan den svarande och motparten utgör ett hinder för verkställigheten och denna invändning inte kan bortses ifrån. I sådana fall då en verkställighetsåtgärd redan har ägt rum, ska den återgå om möjligt.

61. I 20 kapitlet, 1 § skattebetalningslagen föreskrivs att, om ett skattebelopp inte har betalats in i tid ska skulden överlämnas till Kronofogdemyndigheten för indrivning, om inte särskilda skäl talar emot en sådan begäran. Innan skulden överlämnas ska emellertid gäldenären, om inte särskilda skäl talar emot det, uppmanas att betala skulden (20 kapitlet, 3 §) Enligt 20 kapitlet, 4 § i samma lag, kan indrivning verkställas enligt utsökningsbalken, och ytterligare föreskrifter om indrivning av skatteskulder finns i indrivningslagen. I 6 § i den senare lagen föreskrivs att Kronofogdemyndigheten ska genomföra en sådan utredning av gäldenärens tillgångar som behövs för att besluta om lämpliga indrivningsåtgärder.

62. Enligt 7 och 8 §§ indrivningslagen, kan Kronofogdemyndigheten bevilja ett uppskov med betalningen under särskilda omständigheter, exempelvis i avvaktan på att fråga om anstånd med betalningen prövats av behörig myndighet, eller om det är påkallat med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden. Vidare föreskriver 18 § indrivningslagen att Kronofogdemyndigheten kan avbryta indrivningen tills vidare om ytterligare indrivningsåtgärder framstår som utsiktslösa eller inte är försvarliga med hänsyn till kostnaderna, och indrivning inte heller krävs från allmän synpunkt. Vidare ger denna paragraf regeringen rätt att meddela närmare anvisningar om tillämpningen av denna föreskrift.

63. Därför har regeringen föreskrivit i indrivningsförordningen att om gäldenärens skyldighet att betala skatteskulden har fallit bort eller satts ned, ska Skattemyndigheten skyndsamt meddela Kronofogdemyndigheten om detta (8 §). Detta gäller också om gäldenären har beviljats anstånd med betalningen eller om det har upptäckts att indrivningen inte borde ha begärts.

C. Utmätning, försäljning genom exekutiv auktion och avhysning

64. Alla hänvisningar i detta avsnitt gäller utsökningsbalken såvida inte annat anges.

65. Enligt 2 kapitlet, 19 § är Kronofogdemyndighetens beslut verkställbara omedelbart och verkställighetsåtgärder ska fortgå även om myndighetens beslut överklagas. Vad gäller exekutionstitlar i allmänna mål föreskriver 3 kapitlet, 23 § att dessa kan verkställas innan de vunnit laga kraft om det är särskilt föreskrivet. Om exekutionstiteln har upphävts ska utmätningen emellertid genast återgå. I 1 kapitlet, 6 § specificeras att allmänna mål innefattar ärenden som gäller betalning av skatter.

HW

Beslut om utmätning ska formellt delges gäldenären enligt huvudregeln i 6 kapitlet 9 § utsökningsförordningen [i orig. verkar "Chapter 6" ha fallit bort här, ö.a.].

66. I första hand ska sådana tillgångar utmätas, som möjliggör betalning av fordringen till minsta kostnad, förlust eller olägenhet för gäldenären (4 kapitlet, 3 §). Enligt förarbetena, ska fast egendom, tomträtter, registrerade skepp och luftfartyg, som regel utmätas sist (Regeringens proposition 1980/81:8, sid. 359 och följande).

67. Enligt 4 kapitlet, 10 § ska utmätning ske så snart som möjligt efter att nödvändiga handlingar har kommit in till Kronofogdemyndigheten. I 12 § i samma kapitel föreskrivs att underrättelse om målet, med vissa undantag, ska sändas till gäldenären med post eller lämnas till honom eller henne på annat lämpligt sätt, innan utmätning sker.

68. I allmänna mål ska försäljning av utmätt egendom ske utan fördröjning, såvida det inte finns något hinder för försäljningen eller anstånd har beviljats av Kronofogdemyndigheten (8 kapitlet, 19 §). På begäran av gäldenären, kan anstånd med försäljningen endast beviljas av Kronofogdemyndigheten om den kärende accepterar det eller om det finns särskilda skäl (8 kapitlet, 3 §). När det gäller utmätt fast egendom och tomträtter, säljs dessa normalt på exekutiv auktion (12 kapitlet, 1 §) och försäljningen bör ske inom fyra månader från utmätningen om det inte finns något hinder för försäljningen eller om anstånd har beviljats (12 kapitlet, 11 §). Auktionen ska kungöras till allmänheten i god tid och på lämpligt sätt (12 kapitlet, 20 §). Sökanden, ägaren till fastigheten samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som ska beaktas vid auktionen ska underrättas om auktionen separat och i god tid (12 kapitlet, 21 §).

69. Enligt 12 kapitlet, 46 §, ska en köpare som fullgjort sin skyldighet att betala köpeskillingen få tillträde till fastigheten på den dag som bestämts för fördelningen av köpeskillingen. Vidare föreskrivs i 12 kapitlet, 48 § att oavsett om auktionen överklagats får köparen tillträda fastigheten på denna dag, såvida inte något annat förordnats av den domstol som behandlar överklagandet.

70. När en utmätt fastighet har sålts, har köparen vid behov, rätt till hjälp med handräckning av Kronofogdemyndigheten för att ta fastigheten i besittning (8 kapitlet, 18 §). Innan avhysning sker ska emellertid den svarande ges tillfälle att yttra sig (16 kapitlet, 2 §). Vidare ska avhysningen genomföras på sådant sätt att skäligen hänsyn tas till både köparens intressen och den svarandes situation (16 kapitlet, 3 §).

71. I enlighet med 16 kapitlet, 3 §, ska avhysning om möjligt ske inom fyra veckor från det att de nödvändiga handlingarna inkommit till Kronofogdemyndigheten, men inte tidigare än en vecka efter det att den

HW

svarande getts möjlighet att yttra sig. Enligt 16 kapitlet, 4 §, har emellertid Kronofogdemyndigheten möjlighet att bevilja anstånd med avhysningen i högst två veckor från utgången av den tidsgräns om fyra veckor, som hänvisas till i 3 §, om det är nödvändigt med hänsyn till den svarande. Om synnerliga skäl föreligger kan detta anstånd förlängas till högst fyra veckor.

72. I 16 kapitlet, 6 § föreskrivs att Kronofogdemyndigheten, vid behov, ska ordna med transport av den egendom som ska forslas bort, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidta andra liknande åtgärder som krävs med anledning av avhysningen.

73. Av 18 kapitlet, 14 § utsökningsbalken framgår att om ett överklagande av ett beslut om utmätning bifalles, kan även senare beslut i ärendet, såsom beslut att sälja egendom och avhysning av ägaren hävas, om dessa beslut har samband med utmätningens beslutet och inte hade vunnit laga kraft när överklagan gjordes.

D. Tillgång till databaser

74. Enligt dokumentet "Information about the activities of the Swedish Enforcement Authority"¹, har myndigheten ett nationellt databaserat utsöknings- och indrivningsregister som innehåller både allmänna och privata fordringar. Alla betalningar och åtgärder som vidtas gentemot gäldenärer införs i registret. Vidare administrerar Skattemyndigheten ett skatteregister i beskattningssyfte, som innehåller information om alla skattebetalare, och till vilket Kronofogdemyndigheten har direkt åtkomst (se även 2 kapitlet, 8 § lagen om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet, 2001:181, där det specificeras vilken information Kronofogdemyndigheten har direkt åtkomst till). I enlighet med 2 kapitlet, 27 § lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet, 2001:184, har Skattemyndigheten direkt åtkomst till Kronofogdemyndighetens databaser i den mån informationen är relaterad till den förras beskattningsverksamhet och, enligt 2 kapitlet, 2 och 5 §§, när denna information omfattar utmätningförfaranden gällande skatteskulder.

¹ Dokument som tagits fram av Kronofogdemyndigheten och kan laddas ned från dennas hemsida (nedladdat den 1 november 2012) [Dokumentet finns endast på engelska, ö.a.]: http://www.kronofogden.se/download/18.4c1b677f134cb6b828f80003252/kronofogden_in_english.pdf

LAGEN

I. REGERINGSSENS BEGÄRAN OM ATT AVSKRIVA KLAGOMÅLET
ENLIGT ARTIKEL 37 I KONVENTIONEN

75. Den 23 juni 2008 ingav regeringen en ensidig deklaration där man beklagade den olägenhet som den klagande orsakats genom försäljningen av hans egendom på exekutiv auktion samt den efterföljande avhysningen av den klagande och hans hustru, och erbjöd sig att betala honom 80 000 euro. Baserat på detta anmanade regeringen domstolen att avskriva klagomålet från sin lista, i enlighet med konventionens artikel 37, punkt 1 (c).

76. Den klagande protesterade mot att målet skulle avskrivas och begärde att domstolen skulle fullfölja sin bedömning av om en sakprövning kan ske samt de faktiska omständigheterna i målet.

77. Domstolen påpekar att det, under vissa omständigheter, kan vara lämpligt att avskriva ett klagomål enligt konventionens artikel 37, § 1 (c) baserat på en ensidig deklaration av den svarande regeringen, även i fall då den klagande vill att prövningen av målet ska fortsätta. Det beror emellertid på de specifika omständigheterna huruvida den ensidiga deklarationen ger tillräcklig grund för att fastslå att respekten för de mänskliga rättigheterna, i den mening som avses i konventionen, inte kräver att domstolen fullföljer sin prövning av målet (se *Tahsin Acar mot Turkiet* (preliminär invändning) [stora kammaren], nr 26307/95, 75 §, ECHR 2003-VI, samt *Angelov med flera mot Bulgarien*, nr 43586/04, 12 §, den 4 november 2010).

78. I detta avseende noterar domstolen att regeringen inte har erkänt att någon kränkning av konventionen skett. Att beklaga den olägenhet som den klagande orsakats genom försäljningen av hans fastighet på exekutiv auktion samt den efterföljande avhysningen kan inte, enligt domstolen, betraktas som jämförbart med att erkänna en kränkning av konventionen. Vidare kan sägas att, trots att den gottgörelse som regeringen föreslår, nämligen att utbetala ett lämpligt belopp till den klagande, verkar skälig och tillräcklig uppväger den inte avsaknaden av ett erkännande om att en kränkning skett, med tanke på de specifika sammanhang i vilka ensidiga deklarationer är avsedda att användas.

79. Därmed finner domstolen, med hänsyn till vad som sagts ovan samt omständigheterna i förevarande mål, att den ensidiga deklarationen inte ger tillfredsställande gottgörelse till den klagande, och att regeringen följaktligen inte kunnat fastställa tillräcklig grund för slutsatsen att respekten för de mänskliga rättigheterna, i den mening som avses i konventionen, inte kräver domstolens fortsatta prövning av målet (se, *Prencipe mot Monaco*, nr 43376/06, 63 §, 16 juli 2009. Se även som kontrast, *Akman mot Turkiet* (avskrivning), nr 37453/97, 23–24 §§, ECHR 2001-VI och *Van Houten mot Nederländerna* (avskrivning), nr 25149/03, 34–37 §§, ECHR 2005-IX).

H/W

80. Därmed avvisar domstolen regeringens begäran enligt artikel 37, punkt 1 om att avskriva ansökan och kommer följaktligen att fortsätta sin bedömning av om en sakprövning kan ske samt de faktiska omständigheterna målet.

II. PÅSTÅDD KRÄNKNING AV ARTIKEL 1 I FÖRSTA TILLÄGGSPROTOKOLLET TILL KONVENTIONEN

81. Den klagande framförde att hans rätt till sin egendom kränkts genom att försäljningen av hans fastighet på exekutiv auktion, och den efterföljande avhysningen, var helt och hållet oproportionerliga i förhållande till de eftersträvade syftena, samt genom att flera av hans ägodelar hade förstörts eller kastats under avhysningen. Vidare såldes fastigheten till ett pris långt under marknadsvärdet, vilket orsakade honom en avsevärd ekonomisk förlust. Han åberopade artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen, som lyder:

”Varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser.

Ovanstående bestämmelser inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter och viten.”

A. Upptagande till sakprövning

82. Regeringen gjorde gällande att klagomålet inte kunde tas upp till sakprövning på grund av ej uttömda inhemska rättsmedel. Man påpekade att den klagande inte hade överklagat hovrättens dom till Högsta domstolen i målet gällande utfärdandet av utmättningsbeslutet. Vidare hade han inte angett några skäl för sitt överklagande till hovrätten i detta mål. Regeringen påpekade att när tingsrätten prövade överklagandet hade Skattemyndigheten ännu inte beviljat anstånd med betalningen av skatteskulden, men att anståndet hade blivit beviljat när hovrätten prövade överklagandet. Eftersom den klagande emellertid inte informerade hovrätten om saken, var domstolen omedveten om detta faktum. Enligt regeringens åsikt kunde hovrätten ha beviljat prövningstillstånd och hävt beslutet att utfärda utmättningsbeslutet, om man hade känt till anståndet. Om så skett, kunde besluten att sälja fastigheten och genomföra den efterföljande avhysningen också ha hävts i enlighet med 18 kapitlet 14 § utsökningsbalken.

83. Regeringen noterade vidare att den klagande inte hade uttömt de inhemska rättsmedlen när det gällde målet om att man förstört och

HW

kastat vissa av hans ägodelar, bland annat sängen, i samband med avhysningen. Tingsrättens beslut beträffande sängen överklagades inte till hovrätten, och hovrättens beslut beträffande övriga ägodelar överklagades inte till Högsta domstolen. Vidare kunde den klagande ha stämt staten på skadestånd i ett civilmål enligt skadeståndslagen.

84. Den klagande hävdade att han uttömt alla inhemska rättsmedel och att det inte var troligt att hovrätten eller Högsta domstolen skulle ha beviljat prövningstillstånd eller hävt utmättningsbeslutet. Han höll heller inte med om att en hävning av utmättningsbeslutet automatiskt skulle ha inneburit en hävning av besluten att sälja fastigheten och vräka honom. Den klagande underströk vidare att hans ägodelar hade magasinierats när han avhystes och att han därmed inte haft tillgång till alla sina dokument, vilka krävdes för en ordentlig överklagan. Han ansåg att de inhemska domstolarna borde ha beordrat Kronofogden att komplettera målet med de relevanta dokumenten. I alla händelser, hade hovrätten tillgång till all nödvändig information för att kunna göra en korrekt prövning av hans mål.

85. Domstolen noterar inledningsvis att i fråga om målet gällande förstörelsen av sängen, överklagade inte den klagande tingsrättens dom till hovrätten, trots att han i tingsrättens dom informerats om möjligheten till detta. Domstolen noterar också att om den klagande hade överklagat till hovrätten och fått avslag, kunde han ha överklagat vidare till Högsta domstolen. Både hovrätten och Högsta domstolen hade full behörighet att undanröja den lägre domstolens dom. Enligt domstolen var dessa effektiva rättsmedel som den klagande borde ha uttömt.

86. När det gäller målet beträffande övriga ägodelar som enligt påståendet förstörts eller kastats, noterar domstolen att den klagande inte överklagade hovrättens dom till Högsta domstolen. Liksom när det gäller ovan nämnda mål, finner domstolen att en överklagan till Högsta domstolen utgjorde ett effektivt rättsmedel som den klagande var skyldig att uttömma för att uppfylla kraven i konventionens artikel 35, punkt 1.

87. Likaså och av samma skäl som ovan, noterar domstolen att den klagande inte överklagade hovrättens dom till Högsta domstolen i målet gällande utmättningsbeslutet och att han därmed inte uttömde de inhemska rättsmedlen när det gäller dessa mål heller.

88. Därmed måste regeringens invändning i detta avseende godtas och det fastslås att den klagandes klagomål beträffande dessa tre mål inte kan tas upp till sakprövning på grund av ej uttömda inhemska rättsmedel, enligt den betydelse som avses i konventionens artikel 53, punkt 1–4.

89. Regeringen har emellertid också hävdats att om den klagande hade uttömt de inhemska rättsmedlen i målen som gällde utfärdandet

HW

av utmättningsbeslutet, kunde beslutet att sälja fastigheten och den efterföljande avhysningen ha hävts enligt 18 kapitlet 14 § utsökningsbalken, och att det faktum att den klagande inte uttömt de inhemska rättsmedlen i detta avseende följaktligen innebar att han förlorat en möjlig chans att undvika försäljningen av sin fastighet och den efterföljande avhysningen. Den klagande bestred detta.

90. Domstolen upprepar att enligt konventionens artikel 35, punkt 1 ska en klagande ha tillgång till rättsmedel som är tillräckliga för att den klagande ska få gottgörelse för de påstådda kränkningarna. Det måste vara tillfredsställande fastställt att sådana rättsmedel finns, inte enbart i teorin utan även i praktiken, eftersom de annars inte är så tillgängliga och effektiva som krävs (se, bland andra prejudikat, *Akdivar m.fl. mot Turkiet*, dom den 16 september 1996, *Reports* 1996-IV, sid 1210, 66 §, samt *Čonka mot Belgien*, nr 51564/99, 43 §, ECHR 2002-I).

91. I förevarande mål noterar domstolen att den klagandes egendom såldes och han avhystes medan målet beträffande utmättningsbeslutet fortfarande var anhängigt i hovrätten. Därmed är det svårt att se hur försäljningen, och framför allt avhysningen, skulle ha kunnat göras ogjorda, även om den klagande skulle ha vunnit målet. Det framstår för domstolen som om den klagande, i bästa fall, kunde ha fått ekonomisk kompensation för förlusten av sitt hem. Även detta ter sig emellertid osäkert, eftersom den bestämmelse som regeringen hänvisar till ovan anger att senare beslut *kan* komma att hävas, vilket tyder på att det är ett möjligt alternativ för myndigheterna, men inte någon skyldighet. Under dessa omständigheter finner domstolen att det faktum att den klagande inte uttömde de rättsmedel som påvisats av regeringen i förhållande till utmättningsbeslutet, inte ger grund för att den klagandes klagomål, gällande försäljningen av hans fastighet och avhysningen av honom från hans hem, per automatik skulle befinnas vara omöjligt att ta upp till sakprövning på grund av ej uttömda rättsmedel. I själva verket noterar domstolen att den klagande faktiskt överklagade mot beslutet att sälja hans fastighet och avhysa honom, hela vägen upp till Högsta domstolen. Regeringens invändning i detta avseende måste därför ogillas.

92. Domstolen noterar vidare att klagomålen gällande försäljningen av den klagandes fastighet på exekutiv auktion och den efterföljande avhysningen inte är uppenbart ogrundade, i den betydelse som avses i artikel 35, punkt 3 (a) i konventionen, och att det inte föreligger några andra hinder för att ta upp dem till sakprövning. Domstolen finner därför att denna del av klagomålet kan tas upp till sakprövning.

B. Omständigheter

1. Den klagandes inlagor

93. Den klagande gjorde gällande att hans rätt till respekt för sin egendom hade kränkts när hans fastighet såldes på exekutiv auktion och han därpå

HW

avhystes, för en indrivningsbar skuld som inte uppgick till mer än 6 721 kr på dagen för försäljningen. Enligt den klagande har denna åtgärd oåterkalleligt och slutgiltigt berövat honom hans egendom och var helt och hållet oproportionerlig i förhållande till de eftersträlvade syftena, i synnerhet som beslutet att sälja hans fastighet inte hade vunnit laga kraft när fastigheten såldes och han avhystes.

94. Han underströk att han lidit av en allvarlig depression vid det aktuella tillfället och att detta var den enda orsaken till att han inte lämnat in sin självdeklaration i tid eller inte tidigare ansökt om anstånd med att lämna in självdeklarationen.

95. Enligt den klagande gällde hans fall till stor del bristen på rättssäkerhetsgarantier. Trots att han höll med om att staten bör tillåtas stor bedömningsmarginal när det gäller att genomföra lagar för att, bland annat, säkerställa betalningen av skatter, bör inte det samma gälla för rätten till rättssäkerhetsgarantier i tillämpningen och tolkningen av sådana lagar. I sådana fall bör statens bedömningsmarginal vara mycket snäv. Detta gällde i synnerhet när den fordringsägare som krävde betalning är staten själv.

96. Den klagande hävdade vidare att Skattemyndigheten brutit mot 8 § indrivningsförordningen när man inte skyndsamt informerade Kronofogdemyndigheten om att man hade beviljat honom anstånd med betalningen av skatteskulden. Skattemyndigheten borde ha känt till att det fanns en överhängande risk för att hans fastighet skulle säljas, eftersom det var Skattemyndigheten som hade ansökt om utmätningen till att börja med. Vidare underlät Skattemyndigheten dessutom att behandla hans begäran skyndsamt, och beviljade den först den 3 september 2003, mer än en månad efter att han lämnat in sin första begäran och trots att han informerat myndigheten om att ärendet var brådskande samt lämnat in sin självdeklaration. För den klagande vittnade detta om en brist i systemet som vägde tungt vid beaktandet av åtgärdens proportionalitet.

97. När det gäller proportionaliteten hos indrivningsåtgärderna som vidtogs mot honom, gjorde den klagande gällande att när man använder ett system med tidig indrivning av skatteskulder såsom tillämpas i Sverige, måste staten tillhandahålla extra processrättsliga garantier, i synnerhet när det, som i hans fall, fanns indikationer före fullbordat faktum på att skulden inte borde drivas in. Han påpekade med stöd i domstolens rättspraxis, att i mål som kan leda till en inskränkning av en persons rätt till sin egendom måste man ge den enskilde en rimlig chans att yttra sig till de ansvariga myndigheterna, i syfte att effektivt bestrida åtgärderna (*Jokela mot Finland*, nr 28856/95, 45 §, ECHR 2002-IV). I förevarande mål hade en skatteskuld drivits in efter att Skattemyndigheten hade beviljat anstånd med betalningen. Fastän den återstående skulden endast uppgick till 6 721 kr fick han aldrig någon chans att betala detta belopp, trots att han hade tillgångar, exempelvis en bil, som skulle täcka skulden.

HW

98. Vidare hade den klagande antagit att Skattemyndigheten och Kronofogdemyndigheten, som båda representerar staten, kommunicerade i tillräcklig utsträckning med varandra. Han hade också förväntat sig att myndigheterna skulle upplysa honom om hans rättigheter och råda honom om alternativa sätt att betala sin skuld, eftersom myndigheter i Sverige har en serviceskyldighet gentemot privatpersoner (4 § förvaltningslagen, 1986:223). De var också medvetna om att hans fastighet hade ett taxeringsvärde på 1 372 000 kr medan hans bolån uppgick till 960 000 kr, vilket gav utrymme för honom att ta ytterligare ett lån för att betala skulden. Genom att Kronofogdemyndigheten inte hjälpte honom att hitta en lösning och ignorerade allvarlighetsgraden hos hans sjukdom, som man kände till, har man inte handlat i god tro.

99. Även om myndigheterna inte kunde klandras för vad som inträffade före försäljningen av fastigheten, hävdade den klagande att de kunde ha rättat till situationen omedelbart när de fick vetskap om den, genom att häva försäljningen och därmed undvika avhysningen. Enligt den klagande, saknade uppenbarligen det svenska systemet de rättssäkerhetsgarantier som krävdes för att åtgärda en felaktig indrivning efter att den hade genomförts.

100. Slutligen hävdade den klagande att den tidiga indrivningen av skatteskulden under så ovanliga omständigheter som i hans fall inte varit så betydelsefull för staten att den kunde berättiga de allvarliga konsekvenser som han lidit. Därmed kunde de vidtagna åtgärderna inte anses uppnå en rättvis jämvikt och den börda han tvingades bära var överdriven, vilket utgjorde en kränkning av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

2. Regeringens inlagor

101. Regeringen erkände att försäljningen av den klagandes fastighet och avhysningen utgjorde en inskränkning av hans rätt till respekt för sin egendom. Man gjorde emellertid gällande att försäljningen hade till syfte att säkerställa betalning av skatter och därför, i enlighet med domstolens rättspraxis (*J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd mot Förenade Konungariket* [stora kammaren], nr 44302/02, 65–66 §§, ECHR 2007-III, och *Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH mot Nederländerna*, 23 februari 1995, 59§, serie A nr 306-B), ska ses som en reglering av nyttjandet av den klagandes fastighet och inte som att han berövades den. I enlighet med denna rättspraxis bör staten tillåtas en stor bedömningsmarginal när man genomför lagar i syfte att säkerställa betalning av skatter, och domstolen skulle respektera den lagstiftande församlingens bedömning i sådana frågor såvida de inte saknar skäligen grund (*Gasus*, § 60).

102. Vidare gjorde man gällande att de åtgärder som vidtagits i det aktuella fallet tydligt låg i det allmännas intresse, eftersom de syftade till att driva in en skatteskuld och de var grundade i inhemsk lag, framför allt skattebetalningslagen, indrivningslagen och indrivningsförordningen.

HW

103. När det gäller inskränkningens proportionalitet, påpekade regeringen att skattebetalare, enligt svensk lag, har rätt att överklaga beslut om skatter och skattetillägg eller begära omprövning av dem före utgången av det femte året efter taxeringsåret. Med detta i åtanke gjorde man gällande att det vore oskäligt om indrivning inte kunde ske förrän en skatteskuld blivit slutgiltig, och att detta är en av orsakerna till att skatter och skattetillägg kan drivas in innan de vunnit laga kraft i Sverige. Vidare har Skattemyndigheten, under vissa omständigheter, möjlighet att bevilja anstånd med betalningen, skjuta upp betalningen eller avbryta indrivningen tills vidare.

104. Regeringen hävdade vidare att den klagande hade haft gott om tid och tillfälle att undanröja risken för att hans fastighet skulle säljas på exekutiv auktion. Man påpekade att han inte hade lämnat in sin självdeklaration den 31 mars 2002 och inte begärt anstånd, samt att han förblivit passiv trots åtskilliga åtgärder som Skattemyndighetens vidtagit liksom dennas ansträngningar att få honom att uppfylla sina skyldigheter under 2002 och första halvåret 2003. När han slutligen lämnade in sin självdeklaration den 28 augusti 2003 hade han dessutom inte informerat Skattemyndigheten om att hans fastighet skulle säljas den 3 september, trots att han kände till detta. Vidare argumenterade regeringen att den klagande enkelt kunde ha undvikit försäljningen av sin fastighet genom att betala skatteskulden, då han hade kunnat använda fastigheten som säkerhet för ett lån. Regeringens ståndpunkt är att Kronofogdemyndighetens serviceskyldighet inte kan anses sträcka sig så långt som den klagande gjort gällande.

105. När det gäller Kronofogdemyndighetens åtgärder påpekade regeringen att man hade gjort en utredning av den klagandes tillgångar och funnit att hans fastighet var den enda tillgång som var av tillräckligt värde för att täcka de skulder som var förfallna och indrivningsbara. Därmed hade man haft respekt för proportionalitetsprincipen i 4 kapitlet, 3 § utsökningsbalken. Vidare hade Kronofogdemyndigheten kontrollerat att inget anstånd med betalningen var beviljat innan den exekutiva auktionen ägde rum. Regeringen erkänner emellertid att Skattemyndigheten inte hade behandlat den klagandes första ansökan om anstånd med betalningen, daterad den 28 juli 2003, eftersom brevet hade sorterats fel i den inkommande posten. Man antog att om ansökan hade behandlats i god tid, och blivit beviljad, skulle Kronofogdemyndigheten ha blivit informerad om anståndet före den exekutiva auktionen. Trots detta hävdade regeringen att det var omöjligt att veta slutresultatet av en sådan första ansökan eftersom den klagande, vid denna tidpunkt, ännu inte hade lämnat in sin självdeklaration eller begärt omprövning av beskattningsbeslutet, och han hade heller inte överklagat det. Man noterade dock att om en första ansökan hade avslagits, skulle den klagande kanske ha lämnat in sin självdeklaration tidigare och därmed fått anståndet beviljat tidigare, vilket kunde ha påverkat

itw

Kronofogdemyndighetens beslut att sälja fastigheten.

106. Vad gäller den klagandes andra ansökan om anstånd, påpekade regeringen att Skattemyndighetens beslut fattades samma eftermiddag som den exekutiva auktionen ägde rum. Eftersom den klagande inte hade informerat Skattemyndigheten om att försäljningen skulle äga rum den 3 september, trots att han själv blivit informerad om detta i slutet av juli, var Skattemyndigheten inte medveten om försäljningen och kunde därför inte ha förväntats meddela Kronofogdemyndigheten om den omgående. Även om Skattemyndigheten hade känt till försäljningen var det inte säkert att man hade kunnat meddela sitt beslut tillräckligt skyndsamt för att stoppa försäljningen. Med detta i åtanke hävdade regeringen att Skattemyndigheten hade beslutat om den andra ansökan om anstånd med tillräcklig skyndsamhet i och med att det ansvariga kontoret hade behandlat ärendet inom två dagar från mottagandet. Kronofogdemyndigheten fick dessutom officiellt meddelande om anståndet måndagen den 8 september, fem dagar efter att beslutet hade fattats, dvs. onsdagen den 3 september. Regeringen noterade emellertid att om Kronofogdemyndigheten hade känt till anståndet, var det ganska troligt att man skulle ha skjutit upp försäljningen för att försöka ta reda på om den del av skulden som fortfarande var indrivningsbar kunde betalas av den klagande, eller erhållas genom försäljning av någon annan av den klagandes tillgångar.

107. Sammanfattningsvis gjorde regeringen gällande att försäljningen av den klagandes fastighet på exekutiv auktion, och den efterföljande avhysningen, hade varit berättigade genom det allmännas intresse att säkra betalningen av skatter, och proportionerliga i förhållande till de eftersträlvade syftena. Men, med tanke på det faktum att Skattemyndigheten, av misstag, inte hade behandlat den klagandes första ansökan om anstånd, och att det fanns en chans att ett beslut baserat på denna ansökan, om det fattats inom föreskriven tid, kunde ha lett till att försäljningen skjutits upp, föredrog regeringen att låta domstolen bedöma huruvida detta klagomål påvisade en kränkning av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

3. Domstolens bedömning

108. Domstolen återupprepar att artikel 1 i första tilläggsprotokollet i sak garanterar äganderätten. Den innefattar tre utmärkande regler som ofta har uppreplats i domstolens rättspraxis sedan de framlades i målet *Sporrong och Lönnroth mot Sverige* (dom den 23 september 1982, 61 §, serie A, nr 52):

”... Den första regeln, som är av allmän karaktär, uttalar principen om respekt för en persons egendom. Den uttrycks i det första styckets första mening. Den andra regeln gäller berövande av ägodelar och underkastar detta vissa villkor. Den uttrycks i den andra meningen i samma stycke. Den tredje regeln erkänner att stater har rätt till, bland annat, att reglera nyttjandet av egendom i enlighet med det allmännas intresse genom att genomföra sådan lagstiftning som man finner nödvändig för det syftet. Den återges i det andra stycket.”

(a) Huruvida det har skett en inskränkning och den tillämpliga regeln

109. Domstolen påpekar att det inte är bestritt huruvida den klagandes rätt till respekt för sin egendom har inskränkts genom försäljningen av hans fastighet på exekutiv auktion och den efterföljande avhysningen. Men, medan den klagande har hävdats att han berövades sin fastighet i strid med den andra regeln som nämnts ovan, har emellertid regeringen hävdats att inskränkningen bör prövas enligt den tredje regeln.

110. Domstolen noterar att, den 28 maj 2003, efter att Skattemyndigheten hade överlämnat sin begäran om indrivning av den klagandes obetalda skatter till Kronofogdemyndigheten, utfärdade den senare ett beslut om utmätning av den klagandes tomträtt och det hus på tomten där den klagande och hans hustru bodde. Kronofogdemyndigheten beslutade sedan om försäljning av fastigheten och informerade den klagande om detta den 4 juli 2003, samt beslutade några veckor senare att den exekutiva auktionen skulle äga rum den 3 september 2003. Den klagande informerades om detta genom ett brev daterat den 31 juli 2003. Enligt domstolens åsikt var dessa två beslut logiska konsekvenser av det första, i synnerhet i brist på någon åtgärd av den klagande för att stoppa förfarandet. Vidare observerar domstolen att Kronofogdemyndighetens förfarande och alla de ovanstående besluten var grundade på den svenska lagstiftning som reglerar indrivning och utmätning av skatteskulder till staten, nämligen skattebetalningslagen (20 kapitlet, 1 § och 23 kapitlet 7–8 §§) samt utsökningsbalken (3 kapitlet, 23 §, 4 kapitlet, 10 §, 8 kapitlet, 19 § samt 12 kapitlet, 1 och 11 §§). Det var därmed i utövandet av dessa befogenheter som Kronofogdemyndigheten utfärdade beslutet om utmätning av den klagandes fastighet och därefter sålde den i syfte att driva in hans obetalda skatteskulder.

HW

111. Mot denna bakgrund finner domstolen det lämpligast att pröva den klagandes klagomål mot formuleringen ”reglera nyttjandet av egendom ... för att säkerställa betalning av skatter”, som förekommer i den tredje regeln, i andra stycket i artikel 1 i första tilläggsprotokollet. Detta stycke reglerar uttryckligen rätten för fördragsslutande parter att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att säkerställa betalning av skatter (se *Gasus*, som åberopas ovan, punkt 59). Det är uppenbart för domstolen att åtgärder av sådant slag, som vidtas för att möjliggöra indrivningen av skatteskulder och säkerställa skatteintäkter till staten, är av allmänt intresse. Vidare var de åtgärder som vidtogs av Kronofogdemyndigheten i enlighet med den nationella lagstiftningen, såsom specificerats ovan.

(b) Uppfyllande av villkoren som uttrycks i det andra stycket

112. Enligt domstolens väl fastlagda rättspraxis är de tre regler som framläggs ovan sammanhängande. I målet *James med flera mot Förenade Konungariket* (dom den 21 februari 1986, serie A, nr 98, sid. 29–30, 37 §), förklarade domstolen förhållandet mellan dem enligt följande:

”De tre reglerna är emellertid inte ’utmärkande’ i betydelsen att de inte hänger ihop. Den andra och tredje regeln handlar om vissa inskränkningar av en persons rätt till respekt för sin egendom och bör därför tolkas i förhållande till den allmänna princip som uttrycks i den första regeln.”

113. Följaktligen måste en inskränkning av en persons rätt till respekt för sin egendom uppnå en rättvis jämvikt mellan de krav som samhällets allmänna intresse ställer och kraven på att skydda enskilda individers grundläggande rättigheter. Strävan efter att uppnå sådan jämvikt återspeglas av strukturen i artikel 1 i första tilläggsprotokollet som helhet. Den erforderliga jämvikten uppnås inte om den berörda personen har tvingats bära en enskild och överdriven börda (se, bland andra prejudikat, *Sporrong och Lönnroth*, som åberopas ovan, 69 och 73 §§). Med andra ord måste det finnas ett skäligt proportionalitetsförhållande mellan de åtgärder som vidtas och det syfte som eftersträvas (se exempelvis, *James med flera*, som åberopas ovan, sid. 34, 50 §).

HW

114. När det gäller förevarande mål noterar domstolen redan inledningsvis att den klagande framfört klagomål om att hans fastighet sålts på exekutiv auktion till ett pris som var långt under marknadsvärdet, vilket orsakat honom avsevärd ekonomisk förlust och kränkt hans äganderätt. Domstolen noterar emellertid att de dokument som den klagande framfört som stöd för sitt klagomål inte är tillräckligt specifika för att bevisa att den uppskattning av marknadsvärdet på hans fastighet, som gjordes av ett oberoende företag i juli 2003, var felaktig eller oriktig. Vidare noterar domstolen att Kronofogdemyndigheten avvisade en första budomgång, då det slutliga budet bedömdes vara för lågt, samt att i den andra budomgången uppgick det slutliga bud som accepterades till 80 % av det beräknade marknadsvärdet. Domstolen menar, om man även beaktar den ökade risk som köparen av en fastighet under dessa omständigheter löper jämfört med en försäljning på den öppna marknaden, att detta måste anses vara inom en godtagbar marginal, och därmed inte strider mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

115. När det gäller proportionaliteten av själva försäljningen av hans fastighet på exekutiv auktion och den efterföljande avhysningen, noterar domstolen å ena sidan att den klagande inte uppfyllde sin lagstadgade skyldighet att lämna in sin självdeklaration för taxeringsåret 2002 före det föreskrivna inlämningsdatumet, 31 mars 2002. Dessutom svarade han inte på något sätt på de upprepade åtgärder som Skattemyndigheten vidtog mellan juli 2002, då man först uppmanade honom att lämna in sin självdeklaration, och april 2003 då man påminde honom om hans skyldighet att betala skatteskulden som fastställts genom Skattemyndighetens skönstaxering. Domstolen noterar vidare att den klagande förblev passiv efter att skatteskulden hade överlämnats till Kronofogdemyndigheten, vilket den klagande var medveten om, åtminstone från och med slutet av april 2003, då en utmätningsman hade besökt hans hem för ett planerat besök och han inte var hemma. Vid detta tillfälle lämnade utmätningsmannen ett meddelande till den klagande och uppmanade honom att kontakta Kronofogdemyndigheten, vilket han inte gjorde.

ITW

116. Här noterar domstolen att den klagande gjort gällande att han lidit av en allvarlig depression och därför inte varit förmögen att agera i syfte att tillvarata sina intressen. I samband med detta, noterar domstolen att hans självdeklaration skulle ha lämnats in i mars 2002 och att den klagande sökte vård för sin depression först sju månader senare, i oktober 2002, samt att behandling inte påbörjades förrän i februari 2003. På över ett år, skrev han således inte till Skattemyndigheten för att informera denna om sin sjukdom, och inte heller bad han sin hustru att hjälpa honom med detta. Han uppdrog inte heller åt någon advokat eller revisor att hantera ärendet å hans vägnar. Man bör dra sig till minnes att den klagande var ägare till ett fåmansföretag och därför kunde förväntas vara medveten om sina lagstadgade skyldigheter samt de möjliga konsekvenserna om han inte uppfyllde dessa. Domstolen är därför enig med regeringen om att den klagande hade tid och tillfälle att undvika utmätningståtgärderna som vidtogs mot honom för att säkerställa betalningen av hans skatteskulder.

117. Å andra sidan noterar domstolen att skatteskulder till staten är indrivningsbara efter Skattemyndighetens beslut om slutlig skatt, även om begäran om omprövning gjorts eller om ärendet överklagats till förvaltningsrätten (23 kapitlet, 7–8 §§ skattebetalningslagen). Likaledes avbryts inte indrivningståtgärder automatiskt när en gäldenär överklagar mot sådana åtgärder (2 kapitlet, 19 § utsökningsbalken). Även om sådana mekanismer måste anses vara godtagbara och falla inom statens stora bedömningsmarginal enligt andra stycket i artikel 1 i första tilläggsprotokollet, menar domstolen att dessa nödvändigtvis måste åtföljas av rättssäkerhetsgarantier för att säkerställa att enskilda inte hamnar i en situation där deras överklaganden i det närmaste kan kringkärvas, och de därmed inte på ett korrekt sätt kan tillvarata sina intressen. Domstolen observerar att sådana garantier finns enligt svensk lag, bland annat, genom möjligheten att begära att Skattemyndigheten beviljar anstånd med betalningen av skatter (17 kapitlet, 2, 2(a) och 3 §§ skattebetalningslagen). Om sådan begäran beviljas får inga indrivningståtgärder vidtas för det belopp som omfattas av anståndet (17 kapitlet, 10 § skattebetalningslagen). Vidare kan en gäldenär begära att Kronofogdemyndigheten beviljar uppskov med betalningen (7–8 §§ indrivningslagen) eller skjuter upp indrivningståtgärden (8 kapitlet, 3 § utsökningsbalken).

118. I förevarande mål utnyttjade den klagande vissa av dessa möjligheter. Sålunda begärde han den 28 juli 2003, efter att han informerats om att Kronofogdemyndigheten beslutat att sälja hans fastighet på exekutiv auktion, att man skulle skjuta upp försäljningen i två månader, baserat på att han inte kunnat lämna in sin självdeklaration i tid av personliga skäl. Samma

AM

dag begärde han även att Skattemyndigheten skulle bevilja honom anstånd med betalningen av skatteskulden eftersom han avsåg att lämna in sin självdeklaration för 2002. Den klagande bad även att Kronofogdemyndigheten skulle förse honom med en kopia av utmättningsbeslutet så att han kunde överklaga det i tingsrätten, vilket han även gjorde den 10 augusti, efter att han mottagit beslutet. Därmed anser domstolen att den klagande, vid denna tidpunkt, utnyttjade de rättssäkerhetsgarantier som lagen erbjuder för att skydda sina intressen.

119. När det gäller myndigheternas hantering av dessa framställningar noterar domstolen först att ingenting tyder på att utmättningsbeslutet någonsin formellt delgavs den klagande, utan istället skickades till honom med vanlig post, samt att han hävdar att han inte mottagit det. Domstolen finner detta mycket anmärkningsvärt, med tanke på den skyldighet som beskrivs i 9 § utsökningsförordningen [i orig. verkar "Chapter 6" ha fallit bort här, ö.a.] vikten av beslutet och inverkan på den klagandes möjligheter att överklaga det. Detta gäller i än högre grad eftersom 12 kapitlet, 11 § utsökningsbalken föreskriver att en fastighet ska säljas inom fyra månader efter att beslut fattats om att utmäta den. Under alla omständigheter, som noterats ovan informerades den klagande om utmättningsbeslutet i juli 2003 och mottog en kopia av beslutet i början av augusti 2003, då han överklagade det. Domstolen observerar att tingsrätten avvisade överklagan den 28 augusti 2003. Därmed säkerställdes att utmättningsbeslutet genomgått en domstolsprövning innan den exekutiva auktionen ägde rum. Domstolen tar emellertid hänsyn till att utmättningsbeslutet inte hade vunnit laga kraft när fastigheten faktiskt såldes och att den klagande gjorde en ny överklagan till hovrätten den 15 september 2003, vilket var inom den lagstadgade tidsgränsen.

120. När det gäller begäran om att skjuta upp försäljningen på exekutiv auktion, noterar domstolen att Kronofogdemyndigheten avlog begäran två dagar efter att man mottagit den, då man fann att det fanns en indrivningsbar skuld, att den klagande (staten) motsatte sig ett uppskjutande av verkställigheten samt att det inte fanns några särskilda omständigheter som berättigade ett uppskjutande. Vid överklagandet till tingsrätten, då den klagande framlade ett läkarintyg och uppgav att han hade begärt anstånd med betalningen av sin skatteskuld, samt att han skulle lämna in sin självdeklaration, fastställde rätten den 28 augusti 2003 Kronofogdemyndighetens beslut i sin helhet. Därmed menar domstolen att den klagandes begäran hanterades skyndsamt av Kronofogdemyndigheten och av tingsrätten, och därigenom säkerställde att han fick en domstolsprövning innan beslutet att sälja fastigheten verkställdes genom exekutiv auktion. Återigen kan man emellertid konstatera att även om lagen ger utrymme för ytterligare överklagande till hovrätten och Högsta domstolen, berövades den klagande effektivt denna rättighet genom att verkställigheten ägde rum innan hovrätten hunnit pröva överklagan och därför strök målet från sin lista.

HW

121. När det gäller begäran om anstånd med betalningen av hans skatteskulder, noterar domstolen att den klagande skickade denna till Skattemyndigheten per fax och per brev den 28 juli 2003, men att den verkar ha felsorterats eller tappats bort i hanteringen av inkommande post och därför inte blev behandlad av myndigheten. Regeringen har erkänt att, om begäran hade blivit behandlad, kunde detta, direkt eller indirekt genom ytterligare åtgärder av den klagande, ha påverkat Kronofogdemyndighetens beslut att sälja fastigheten. Domstolen anser sig inte kunna spekulera om huruvida en sådan begäran skulle ha blivit beviljad eller inte, vad ett positivt eller negativt beslut skulle ha lett till att den klagande gjorde, eller hur det skulle ha påverkat Kronofogdemyndigheten i sitt beslut att gå vidare med den exekutiva auktionen. Domstolen anser det tillräckligt att påpeka att detta fel kan ha påverkat utvecklingen av målet, och visade på en bristande omsorg från myndigheternas sida.

122. I alla händelser noterar man att den klagande återupprepade sin begäran om anstånd med betalningen av sin skatt till Skattemyndigheten den 28 augusti 2003, och att han, vid samma tidpunkt, lämnade in sin självdeklaration för 2002 tillsammans med ett läkarintyg gällande sin sjukdom. Han informerade även Skattemyndigheten om hur brådskande ärendet var, om än utan att nämna att datumet för den exekutiva auktionen var satt till den 3 september 2003. Några dagar senare, den 1 september, skickade han ytterligare ett fax till Skattemyndigheten och underströk att det var av högsta vikt för honom att begäran behandlades skyndsamt. Domstolen finner att dessa upprepade uppmaningar med några få dagars mellanrum och hans påpekanden om att ärendet var brådskande måste anses vara nog för att Skattemyndigheten skulle inse vikten av att behandla ärendet utan dröjsmål. Det gäller i än högre grad eftersom Skattemyndigheten kände till indrivningsförfarandet och eftersom försäljning av fast egendom och tomträtter, enligt 12 kapitlet, 11 § utsökningsbalken, ska ske inom fyra månader från utmätningen. Vidare noterar domstolen att Skattemyndigheten och Kronofogdemyndigheten har åtkomst till varandras databaser (se punkt 74 ovan) och Skattemyndigheten kunde därför enkelt ha kontrollerat statusen för indrivningsförfarandet gentemot den klagande i Kronofogdemyndighetens databas. Då hade man sett att den exekutiva auktionen i syfte att sälja den klagandes fastighet var planerad till den 3 september 2003. Skattemyndigheten verkar inte ha gjort detta. Som det föll sig, tog Skattemyndigheten två dagar på sig för att bevilja anståndet, vilket enligt domstolen kan vara godtagbart under normala omständigheter, men under de särskilda omständigheterna i förevarande mål, som beskrivits ovan, var detta inte tillräckligt skyndsamt, och man noterar att begäran beviljades först samma dag som den exekutiva auktionen ägde rum.

123. Domstolen finner det inte nödvändigt att fastslå huruvida den exekutiva auktionen ägde rum precis innan anståndet beviljades, eller precis efteråt, vilket är en tvistig fråga mellan parterna. Domstolen anser att, eftersom Skattemyndigheten inte var medveten om att den exekutiva auktionen skulle äga rum den 3 september 2003, fanns det inget särskilt skäl för myndigheten att samma dag informera Kronofogdemyndigheten om sitt beslut per fax eller telefon.

Som det föll sig, informerades Kronofogdemyndigheten officiellt om beslutet den 8 september 2003. Domstolen vill emellertid understryka att Skattemyndigheten, samma dag som beslutet togs, registrerade anståndet på den klagandes skattekonto i sin databas, som Kronofogdemyndigheten hade åtkomst till. Följaktligen kunde Kronofogdemyndigheten ha sett att anståndet beviljats, om man hade kontrollerat det kontot sent på dagen den 3 september eller nästa dag. I alla händelser, skulle det ha skett efter att försäljningen ägt rum. Här vill domstolen understryka att den kärande i målet var staten, som representerades av Kronofogdemyndigheten, till följd av en indrivningsbar skatteskuld som överlämnats till Kronofogdemyndigheten av Skattemyndigheten. I en sådan situation anser domstolen inte att det är oskäligt att förvänta sig att de inblandade myndigheterna håller varandra informerade om skeenden som är direkt relevanta för indrivningsförfarandet, såsom en begäran om, och ett beviljande av, anstånd. I förevarande mål verkar det ha funnits en brist på effektiv kommunikation mellan de två myndigheterna. Vidare noterar domstolen att den klagande, i sitt överklagande till tingsrätten, daterat den 3 augusti 2003, av Kronofogdens beslut att inte skjuta upp försäljningen av hans fastighet, uppgav att han begärt anstånd med betalningen av sin skatteskuld. Således var Kronofogdemyndigheten medveten om denna omständighet långt innan den exekutiva auktionen ägde rum och kunde därför skäligen ha förväntats kontrollera status för målet och/eller dess utgång direkt med Skattemyndigheten, innan man sålde den klagandes fastighet.

124. Domstolen noterar vidare att Kronofogdemyndigheten kände till att den klagande hade betalat vissa av sina övriga skulder (till GFK) i juli 2003, ett faktum som man bekräftade i sitt genmäle till tingsrätten, som svar på den klagandes överklagande gällande begäran om att skjuta upp försäljningen av hans fastighet i början av augusti 2003, innan den exekutiva auktionen ägt rum. Trots detta inkluderade Kronofogden dessa tidigare betalda skulder i sitt berättigande av försäljningen av fastigheten i sitt svaromål till tingsrätten, daterat den 17 september 2003, i målet gällande den klagandes överklagan av själva försäljningen av hans fastighet på exekutiv auktion trots att han fått anstånd med betalningen av skatteskulden. Domstolen finner att detta agerande från Kronofogdemyndighetens sida visade på en allvarlig brist på omsorg, med tanke på de mycket svåra konsekvenser som försäljningen och senare avhysningen innebar för den klagande.

125. Vidare noterar domstolen att, enligt 3 kapitlet, 21 § utsökningsbalken, ska en verkställighetsåtgärd som redan har ägt rum återgå när det är möjligt, om anstånd med betalningen beviljats. Eftersom Kronofogdemyndigheten officiellt informerades om anståndet den 8 september 2003, mindre än en vecka efter försäljningen av fastigheten och mer än en månad innan avhysningen ägde rum, och man kände till att den klagandes indrivningsbara skuld då endast uppgick till 6 721 kr, noterar domstolen att Kronofogdemyndigheten hade möjlighet att häva försäljningen, lika väl som de inhemska domstolarna kunde ha gjort samma sak till följd av den klagandes överklagande.

HW

För domstolen framstår både beslutet att stå fast vid försäljningen och den efterföljande avhysningen av den klagande som överdrivna och oproportionerliga, i synnerhet som den klagande hade andra tillgångar, såsom en bil, som kunde ha beslagtogs och sålts för att täcka det mindre belopp som återstod av hans indrivningsbara skulder. Detta gäller i än högre grad eftersom myndigheterna kände till att målet gällande utmätningsbeslutet fortfarande var anhängigt och därmed ännu inte vunnit laga kraft.

126. Därför, och med hänsyn till alla omständigheter som beskrivits ovan, drar domstolen slutsatsen att försäljningen av den klagandes fastighet på exekutiv auktion och den efterföljande avhysningen av den klagande från hans hem, på grund av en indrivningsbar skuld som uppgick endast till 6 721 kr på dagen för den exekutiva auktionen, ålade den klagande en enskild och överdriven börda.

127. Följaktligen har det skett en kränkning av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

III. PÅSTÅDD KRÄNKNING AV ARTIKEL 8 I KONVENTIONEN

128. Den klagande framförde ett klagomål om att försäljningen av hans hem och den efterföljande avhysningen även hade kränkt hans rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv samt hans hem. Han åberopade artikel 8 i konventionen, som lyder:

”1. Var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.

2. Offentlig myndighet får inte inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.”

A. Upptagande till sakprövning

129. Av de skäl som framläggs ovan (punkt 90–92), finner domstolen att detta klagomål inte är uppenbart oggrundat i den betydelse som avses i artikel 35, punkt 3 (a) i konventionen och att det inte föreligger några andra hinder för att målet tas upp till sakprövning. Domstolen förklarar därför att målet kan tas upp till sakprövning.

B. Omständigheter

1. Parternas inlagor

130. Den klagande åberopade samma omständigheter och argument som i artikel 1 i första tilläggsprotokollet (se ovan, punkt 93–100) och betonade att det faktum att han hade berövats sitt hem gjorde situationen mycket mer allvarlig än om han berövats någon annan ägodel.

131. Regeringen erkände att försäljningen av den klagandes hem och den efterföljande avhysningen utgjorde en inskränkning av den klagandes rätt till

respekt för sitt privat- och familjeliv. Man argumenterade emellertid att det var i enlighet med inhemsk lag, framför allt utsökningsbalken, i eftersträvan av två legitima syften, nämligen "landets ekonomiska välstånd" samt skydd för "andra personers fri- och rättigheter". När det gällde huruvida åtgärderna varit nödvändiga i ett demokratiskt samhälle hänvisade regeringen till sina inlagor i relation till artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen (se ovan, punkt 101–107). Man tillade att det var viktigt att utmätt egendom såljs så fort som möjligt för att undvika en värdeminskning. Vidare bör man, när fastigheten har blivit såld, beakta köparens legitima intresse av att få tillträde till den fastighet som han eller hon har förvärvat och betalat för.

132. Enligt regeringens åsikt hade den klagande gott om tid och möjlighet att undanröja risken för försäljning av fastigheten liksom risken för avhysning. Man noterar att den klagande hade känt till att köparen hade rätt att tillträda fastigheten den 1 oktober 2003, samt att Kronofogdemyndigheten [i orig. "Enforcement Office", i alla övriga förekomster "Enforcement Authority", här översatt till "Kronofogdemyndigheten" eftersom det är det enda logiska, ö.a], på begäran om handräckning av köparen, i ett brev daterat den 6 oktober hade givit den klagande chansen att flytta ut före den 14 oktober. Avhysningen ägde till sist rum den 22 oktober 2003. Därmed hade den klagande haft tid att flytta och att undvika kostnaden för avhysningen.

133. Följaktligen vidhöll regeringen att försäljningen och avhysningen, i sig själva, utgjorde inskränkningar som var berättigade och stod i proportion till de legitima syften som man eftersträvade. När man beaktade saken i ett vidare perspektiv, drog man emellertid samma slutsats gällande klagomålet enligt artikel 8 som när det gällde klagomålet enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

2. Domstolens bedömning

134. Domstolen noterar att försäljningen av den klagandes fastighet och den efterföljande avhysningen inskränkte hans rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv och berövade honom hans hem, i den mening som avses i 8, punkt 1 i konventionen. Liksom i målet *Zehentner mot Österrike* (nr 20082/02, 54 §, 16 juli 2009), berövade försäljningen på exekutiv auktion den klagande hans hem i juridisk mening, och var en nödvändig förutsättning för avhysningen, som berövade honom hans hem i faktisk mening.

135. Därefter observerar domstolen att inskränkningen var lagenlig, i första hand enligt utsökningsbalken, och hade det legitima syftet att skydda andras rättigheter och friheter, nämligen fastighetens köpare, liksom landets ekonomiska välstånd, genom att säkerställa inkasseringen av skatter.

136. Domstolen återupprepar emellertid att för att en inskränkning ska anses "nödvändig i ett demokratiskt samhälle", måste den stå i proportion till de legitima syften som eftersträvas och uppfylla ett "angeläget samhällsbehov".

TW

Även om det åligger de inhemska myndigheterna att göra en initial bedömning av nödvändigheten, ska den slutgiltiga utvärderingen av huruvida de skäl som angivits för inskränkningen är relevanta och tillräckliga ske genom domstolens granskning av om de uppfyller kraven i konventionen (se, *Zehentner*, som åberopas ovan, 56 §, tillsammans med ytterligare referenser). Vidare åtnjuter stater en viss bedömningsmarginal eftersom de inhemska myndigheterna, genom sin direkta och kontinuerliga kontakt med de relevanta aktörerna i sina länder, i princip har ett bättre utgångsläge än en internationell domstol för att bedöma lokala behov och förutsättningar. Denna marginal varierar emellertid beroende på vilken typ av konventionsrättighet som står på spel, och hur viktig den är för den enskilde såväl som för det allmännas intressen. Därför tenderar marginalen att vara snävare när den rättighet som står på spel är avgörande för den enskildes faktiska åtnjutande av djupt personliga och grundläggande rättigheter (ibid. 57 §).

137. I detta avseende har domstolen funnit att förlusten av någons hem är den mest extrema formen av inskränkning av rätten till respekt för sitt hem. Varje person som riskerar att utsättas för en inskränkning av sådan allvarlighetsgrad bör i princip ha möjlighet att få proportionaliteten hos åtgärden prövad av en oberoende domstol, i förhållande till de relevanta principerna i artikel 8 i konventionen (ibid. 59 § och *McCann mot Förenade Konungariket*, nr 19009/04, 50 §, ECHR 2008). Den beslutsprocess som leder till de inskränkande åtgärderna måste också ha varit rättvis. Domstolen kommer därför att lägga extra vikt vid förekomsten av rättssäkerhetsgarantier.

138. Även om domstolen accepterar att det ibland kommer att vara nödvändigt för staten att utmäta och sälja egendom, inklusive enskildas hem, för att säkerställa betalningen av skatter som staten har rätt till genom indrivningsbara skulder, vill man sålunda understryka att dessa åtgärder måste verkställas på ett sätt som säkerställer att den enskildes rätt till sitt hem vederbörligen beaktas och skyddas.

139. När det gäller förevarande mål, återupprepar domstolen sin ovan nämnda bedömning enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen (punkt 117–127) i förhållande till de olika inhemska målen och understryker att slutgiltig dom inte avkunnats i något av dessa mål innan försäljningen på exekutiv auktion, och den efterföljande avhysningen av den klagande från hans hem, ägde rum. Även om detta syftade till att effektivisera indrivningsförfarandet, är domstolen inte övertygad om att den klagandes intressen skyddats i tillräcklig utsträckning när det gäller denna högst extrema form av inskränkning av hans rätt till respekt för sitt hem. Domstolen noterar att när Kronofogdemyndigheten, den 6 oktober 2003, beslutade att den klagande skulle avhysas, kände man till att denne hade beviljats anstånd med betalningen av sin indrivningsbara skatteskuld och att endast en mycket liten skuld fortfarande var indrivningsbar.

Hw

Vidare kände man till att den klagandes överklagande av utmättningsbeslutet fortfarande var anhängigt vid hovrätten och att hans överklagande mot själva försäljningen av fastigheten var anhängigt vid tingsrätten. Även om tingsrätten avvisade överklagan den 15 oktober 2003, en vecka innan själva avhysningen genomfördes, noterar domstolen att detta inte blev den slutliga domen, eftersom den klagande överklagade den till hovrätten inom den lagstadgade tidsgränsen. Därmed anser domstolen att, för att säkerställa att de rättsmedel och rättssäkerhetsgarantier som fanns faktiskt var tillgängliga och tillräckliga, inte enbart i teorin utan även i praktiken (se, *Mifsud mot Frankrike* (besl.) [stora kammaren], nr 57220/00, 15 §, ECHR 2002-VIII), borde avhysningen ha skjutits upp tills de underliggande tvistiga frågorna hade lösts.

140. I samband med detta noterar domstolen att även om den klagande var skyldig att flytta ut ur sitt hem innan den 1 oktober 2003, erhöll han det återstående beloppet från försäljningen av hans fastighet, efter att alla skulder och kostnader hade betalats, först den 27 januari 2004, när försäljningen av fastigheten vann laga kraft. Enligt domstolens åsikt åsamkades den klagande genom detta ytterligare en ekonomisk börda som, under omständigheterna i målet, framstår som överdriven, i synnerhet med tanke på hans behov av att hitta ett nytt hem.

141. När det gäller köparens intressen, bekräftar domstolen att han hade ett legitimt intresse av att få tillträde till den förvärvade fastigheten inom skäligen tid och att få juridisk säkerhet för att köpet vunnit laga kraft. Som noterats ovan (punkt 114), kan emellertid köparen ofta förvärva en fastighet på exekutiv auktion till ett något lägre pris jämfört med att köpa på den öppna marknaden, delvis på grund av de ökade riskerna som detta innebär, vilket han eller hon borde ha varit klart medveten om. Vidare noterar domstolen att köparen endast behövde betala 10 % av köpeskillingen på dagen för den exekutiva auktionen (återstoden verkar ha betalats den 1 oktober 2003, vid fördelningsammansrådet), vilket därmed begränsade hans omedelbara investering.

142. Med hänsyn till allt det ovanstående, och i synnerhet bristen på effektiva rättssäkerhetsgarantier som gör det möjligt för den klagande att skydda sina intressen, anser domstolen att varken köparens intressen eller statens allmänna intresse överväger den klagandes i detta mål. Därmed har det skett en kränkning av artikel 8 i konventionen.

IV. TILLÄMPNING AV ARTIKEL 41 I KONVENTIONEN

143. I artikel 41 i konventionen föreskrivs följande:

”Om domstolen finner att en kränkning av konventionen eller protokollen till denna har skett och om den berörda höga fördragsslutande partens nationella rätt endast till en del medger att gottgörelse lämnas, skall domstolen, om så anses nödvändigt, tillerkänna den förfördelade parten skälig gottgörelse.”

HW

A. Skada

144. Den klagande begärde 2 781 539 kr (ca 323 600 euro) för ekonomisk skada. Han argumenterade att han borde bli kompenserad som om kränkningen aldrig ägt rum, det vill säga, som om hans fastighet aldrig hade sålts. Enligt honom innebar detta att han skulle kompenseras med kostnaden för att ersätta hans fastighet idag. Med hänvisning till statistik från Skattemyndigheten gällande den årliga fastighetstaxeringen, argumenterade den klagande att hans fastighet skulle ha ökat i värde med 10 %. Eftersom det fanns många liknande fastigheter i området där den klagandes fastighet låg var det möjligt att referera till jämförbara försäljningar. Sålunda skulle fastigheten, i oktober 2007, ha varit värd minst 3,5 miljoner kronor. Med avdrag för de belopp han redan erhållit från försäljningen och de lån han hade vid tidpunkten för försäljningen återstod ca 2 miljoner, vilket han borde erhålla som compensation. I det begärda beloppet inkluderade han emellertid även följande:

- (i) 55 194 kronor för kostnader direkt kopplade till försäljningen
- (ii) 11 381 kronor för advokatarvoden
- (iii) 71 115 kronor för kostnader för avhysningen
- (iv) 43 190 kronor för tillgångar som förlorats eller förstörts under avhysningen
- (v) 2 470 kronor för förskottsbelagd kabel-tv och internet som inte kunde återbetalas
- (vi) 25 160 kronor för ökade levnadsomkostnader i 27 dagar efter avhysningen, tills han fann en ny permanent bostad
- (vii) 80 250 kronor för ränta på ovanstående belopp, beräknat med en räntesats på 8 %
- (viii) 336 000 kronor för ett dyrare och mindre hus som han hyrde efter avhysningen (7 000 kronor högre månadskostnad under en period av 48 månader) samt
- (ix) ett helhetsbelopp om 100 000 kronor för kostnader relaterade till ett framtida köp av en ny fastighet.

145. Som alternativ gjorde den klagande gällande att om domstolen inte godtog beräkningen av fastighetens värde, kunde man åtminstone, baserat på försäljningar av likvärdiga fastigheter mellan januari och juli 2002, dra slutsatsen att hans fastighet borde ha sålts för minst 2,4 miljoner kronor. Eftersom den såldes för 1,6 miljoner kronor hade han lidit en onödig förlust på ca 800 000 kronor. Om man lägger de ovanstående kostnaderna till hans beräkning skulle det innebära att han led en ekonomisk förlust på minst 1 566 082 kronor (ca 182 200 euro).

146. Vidare ansökte den klagande om 15 000 euro som compensation för ideell skada med anledning av det psykiska lidande och den oro som försäljningen av hans fastighet och avhysningen orsakat honom.

Hll

147. Regeringen bestred både det primära och det alternativa kravet beträffande ekonomisk skada. Man ansåg att båda summorna var överdrivna och att kompensationen för den ekonomiska skadan inte skulle överstiga 600 000 kronor (ca 70 000 euro). Man noterade i första hand att den klagandes skatteskuld inte hade hävts utan att han endast hade beviljats anstånd med betalningen den 3 september 2003. Detta anstånd löpte ut i november 2003, efter att Skattemyndigheten omprövat sitt beslut baserat på den självdeklaration som den klagande lämnat in, och beräknade den klagandes skatt till 78 000 kronor. Försäljningen kunde alltså fortfarande ha ägt rum efter detta. Vidare ansåg regeringen att fastighetens värde skulle beräknas baserat på den värdering som gjordes av ett oberoende företag vid tidpunkten för försäljningen.

148. Regeringen bestred inte den klagandes krav på kompensation för de direkta kostnader som var kopplade till försäljningen, men noterade att de uppgått till 45 660 kronor. De hävdade att de återstående kraven antingen inte var dokumenterade eller saknade orsakssamband. Sålunda visade inte räkningen från advokatfirman vilka juridiska kostnader som ingick eller att den klagande hade betalat räkningen. När det gällde hotellräkningarna påpekade regeringen att hotellet adresserat dem till de lokala sociala myndigheterna (Spånga-Tensta Stadsdelsförvaltning) och inte till den klagande. Angående avhysningskostnaderna ansåg inte regeringen att det fanns ett orsakssamband, eftersom den klagande hade informerats om datumet för avhysningen i god tid och kunde ha undvikit den genom att flytta ut självmant. När det gällde den begärda räntan, noterade man att den klagande inte förklarar den och att 8 % i alla händelser var överdrivet högt. Vidare bestred regeringen i sin helhet den klagandes krav på tillkommande kostnader för den nya fastighet som han hyrde, eftersom han varken hade bevisat vad månadskostnaden var för sin gamla fastighet eller för sitt nya hem. Slutligen fann man att det belopp som krävts för ett framtida köp av en ny fastighet inte var underbyggt.

149. När det gällde den ideella skadan, invände regeringen inte mot att den klagande tillerkändes viss kompensation, men man ansåg den klagandes krav i detta avseende överdrivet med hänvisning till domstolens rättspraxis och det faktum att den klagande hade haft gott om tid och möjlighet att undanröja risken för att hans fastighet blev utmätt. Därför gjorde regeringen gällande att 8 000 euro skulle vara tillräcklig kompensation för den ideella skadan.

150. Domstolen återupprepar att man funnit att det skett en kränkning av såväl artikel 8 i konventionen som artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen när det gäller försäljningen av den klagandes fastighet på exekutiv auktion och den efterföljande avhysningen. Den klagande är därför berättigad till kompensation för den ekonomiska skadan i den mån det finns ett orsakssamband mellan kränkningen och den skada han lidit. Den klagande måste också dokumentera värdet på den skada han lidit och de kostnader som uppstått.

HW

Å sin sida är svarandestaten skyldig enligt lag att stoppa kränkningen och gottgöra dess konsekvenser på så sätt att man så långt det är möjligt återställer den situation som rådde före kränkningen (se *Iatridis mot Grekland* (skälig gottgörelse) [stora kammaren], nr 31107/96, 32 §, ECHR 2000-XI).

151. I förevarande mål noterar domstolen inledningsvis att den klagande hävdar att han borde bli kompenserad för kostnaden för en ersättningsfastighet idag. Regeringen har bestridit detta. Domstolen observerar att, i mål där inskränkningen i fråga har uppfyllt villkoret om lagenlighet och inte varit godtycklig, har man ansett att en kompensation i nivå med fastighetens marknadsvärde vid den aktuella tidpunkten för inskränkningen varit lämplig (se, *Scordino mot Italien (nr 1)* [stora kammaren], nr 36813/97, 148 och 257–258 §§, ECHR 2006-V). Domstolen ser ingen grund till att göra en annan bedömning i förevarande mål. Eftersom den klagandes fastighet inspekterades av ett oberoende företag före försäljningen och vid det tillfället värderades till mellan 1 850 000 och 2 150 000 kronor, finner domstolen att marknadsvärdet skäligen kan uppskattas till 2 miljoner kronor. Den klagandes hänvisning till försäljningar av likvärdiga fastigheter mellan januari och juli 2002 är, enligt domstolen, inte tillförlitlig eftersom ingen av dessa fastigheter motsvarade den klagandes fastighet i fråga om storlek, ålder, skick eller läge. Därmed bör den klagande kompenseras för skillnaden mellan marknadsvärdet, 2 miljoner kronor, och priset som fastigheten såldes för, 1,6 miljoner kronor, det vill säga 400 000 kronor.

Den klagande har också krävt kompensation för vissa kostnader, som specificerats ovan. I samma ordning som ovan finner domstolen följande:

- (i) De kostnader som hade direkt samband med försäljningen har dokumenterats genom Kronofogdemyndighetens protokoll från försäljningen, till ett belopp om 45 660 kronor.
- (ii) Kostnaderna för advokatarvoden är inte underbyggda eftersom räkningen från advokatfirman inte anger vad som täcks av advokatarvodet. Vidare har den klagande inte framlagt något bevis på att han har betalat räkningen.
- (iii) Kostnaderna för avhysningen har bestridits av regeringen baserat på att den klagande hade tid att flytta ut självmant. Domstolen noterar att man har funnit att avhysningen ägde rum i strid med artikel 8 och att den klagande därför har rätt till ersättning för sina kostnader i detta avseende. Vidare har de kostnader som hade direkt samband med avhysningen dokumenterats genom Kronofogdemyndighetens brev till den klagande, daterat den 18 maj 2004, till ett belopp om 71 115 kronor.
- (iv) Eftersom domstolen funnit att klagomålen gällande förstörelsen och förlusten av diverse ägodelar, inklusive sängen, inte kan tas upp till sakprövning på grund av att de inhemska rättsmedlen inte uttömts, kan ingen kompensation utdömas för dessa.

eh

- (v) Den klagande har framlagt räkningarna, men inget kvitto på förskottsbetalning av kabel-tv och internet, varför domstolen finner att han inte har underbyggt att han faktiskt betalat dessa räkningar.
- (vi) Såsom noterats av regeringen var alla hotellräkningar adresserade till de lokala sociala myndigheterna och ankomststämplade av dessa. Det finns därmed ingen indikation på att den klagande ens har ombetts betala dessa räkningar. Vidare har han inte framlagt något bevis på några andra "ökade levnadsomkostnader" under de 27 dagar som följde på avhysningen.
- (vii) Domstolen noterar att den klagande inte har angivit varför han har beräknat räntan till 8 %. Och oavsett detta, har de flesta av de inkluderade kostnaderna avvisats av domstolen, varför beloppet måste reduceras avsevärt.
- (viii) Den klagande har inte underbyggt att hans nya hem efter avhysningen medförde en dyrare månadskostnad än hans fastighet hade gjort, eftersom han endast framlade en kopia av hyreskontraktet för det nya hemmet, och ingen annan underbyggande dokumentation. Därmed har han misslyckats med att påvisa ett orsakssamband mellan dessa påstådda kostnader och den fastställda kränkningen.
- (ix) Domstolen noterar att kravet gällande kostnader för ett framtida köp av en ny fastighet är helt och hållet hypotetiskt och dessutom inte underbyggt.

152. Därmed, efter en helhetsbedömning av de ovanstående ersättningarna, finner domstolen det skäligt att tillerkänna den klagande, för den ekonomiska skadan, ett belopp om 65 000 euro, plus eventuella skatter som kan komma att påföras detta belopp.

153. När det gäller den klagandes krav på ideell skada, anser domstolen att den klagande måste ha lidit en avsevärd ideell skada, framför allt den oro och vända, som försäljningen av hans fastighet och den efterföljande avhysningen orsakat. Domstolen tillerkänner honom därför hela det begärda beloppet, nämligen 15 000 euro för ideell skada, plus eventuella skatter som kan komma att påföras detta belopp.

B. Kostnader och utgifter

154. Den klagande har även begärt 72 000 kronor (ca 8 400 euro) exklusive moms, för de kostnader och utgifter som uppkommit vid domstolen. Detta belopp motsvarar 40 timmars arbete till en timpenning av 1 800 kronor.

155. Regeringen var villig att godta en kompensation för 40 timmars arbete. Enligt deras åsikt var emellertid timpenningen överdriven, med tanke på att timpenningen för rättshjälp i Sverige 2008 var 1 351 kronor, inklusive moms.

HW

Regeringen fann en timpenning på 1 400 kronor, inklusive moms godtagbar. Därmed godtog man ett belopp om 56 000 kronor (ca 6 500 euro), inklusive moms.

156. Enligt domstolens rättspraxis har en klagande rätt till ersättning för kostnader och utgifter i den mån det har påvisats att dessa faktiskt har uppkommit och varit nödvändiga, och utgör ett skäligt belopp. I förevarande mål, med hänsyn tagen till målets komplexitet, de dokument som föreligger och ovan nämnda kriterier, anser domstolen det skäligt att tillerkänna ett belopp om 8 300 euro, inklusive moms, för rättegångskostnaderna vid domstolen.

C. Dröjsmålsränta

157. Domstolen anser det lämpligt att räntesatsen för dröjsmålsräntan baseras på Europeiska centralbankens utlåningsränta, till vilken ska läggas tre procentenheter.

DÄRFÖR BESLUTAR DOMSTOLEN ENHÄLLIGT FÖLJANDE:

1. Regeringens begäran att avskriva målet från domstolens ärendelista avvisas.
2. Klagomålen gällande försäljningen av den klagandes fastighet på exekutiv auktion och den efterföljande avhysningen tas upp till sakprövning. Övriga delar av klagomålet tas inte upp till sakprövning.
3. Domstolen fastslår att det har skett en kränkning av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.
4. Domstolen fastslår att det har skett en kränkning av artikel 8 i konventionen.
5. *Domstolen fastslår*
 - (a) att svarandestaten, inom tre månader från det datum domen vinner laga kraft i enlighet med artikel 44, punkt 2 i konventionen, ska betala den klagande följande belopp, som ska omvandlas till svarandestatens valuta enligt den kurs som gäller på avräkningsdagen:
 - (i) 65 000 euro (sextiofem tusen euro), plus eventuella skatter som kan komma att påföras, för den ekonomiska skadan.
 - (ii) 15 000 euro (femton tusen euro), plus eventuella skatter som kan komma att påföras, vad gäller den ideella skadan.
 - (iii) 8 300 euro (åtta tusen tre hundra euro), plus eventuella skatter som kan komma att påföras, vad gäller kostnader och utgifter.

Hli

(b) att från utgången av ovan nämnda tremånadersperiod, tills dess att betalning skett, ska enkel ränta utgå på ovanstående belopp, enligt en räntesats som motsvarar Europeiska centralbankens utlåningsränta under denna period, plus tre procentenheter.

6. Återstoden av den klagandes yrkande om skälig gottgörelse ogillas.

Upprättad på engelska och meddelad skriftligen den 25 juli, i enlighet med regel 77, 2–3 §§ i domstolsreglerna.

Claudia Westerdiek
Registrator

Mark Villiger
Ordförande

*Översatt av Helena Wretman, av
Kammarkollegiet auktoriserad translator
från engelska till svenska.*

Helena Wretman

Sida 1 (5)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 februari 2012

Mål nr

Ö 1543-11

KLAGANDE

Skatteverket
171 94 Solna

Ombud: Verksjurist N-BM

MOTPART

SSM

SAKEN

Utmätning av fondandelar

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2011-03-16 i mål ÖÄ 8610-10

Dok.Id 64454

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstادمstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 1543-11

Sida 2

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen fastställer Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning den 20 juli 2010 i mål E-151492-10.

SKÄL

1. Målet gäller utmätning av andelar i en värdepappersfond. Frågan är om sådana fondandelar är en tillgång som kan undantas från utmätning med stöd av reglerna om gäldenärens beneficium i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken.
2. De tillgångar som enligt nämnda lagrum kan undantas från utmätning är pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter. Sådana tillgångar ska undantas i den mån de skäligen fordras för underhåll åt gäldenären för tid till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock inte utan synnerliga skäl för längre tid än en månad. Domstolarna har funnit att fondandelar är att anse som ”annan fordran” och alltså är en sådan tillgång som enligt bestämmelsen kan undantas från utmätning.
3. I förarbetena till utsökningsbalken anges som exempel på ”annan fordran” en hantverkares kundfordran. Vidare anges att en förutsättning är att fordringen är likvid och kan anses tjänlig för ändamålet att tillgodose gäldenärens behov under den aktuella tiden. (Se SOU 1964:57 s. 237.)

4. Syftet med regeln om beneficium i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken är att gäldenären ska få ”skydd för skäligt behov av underhåll” under en kortare tid. För att detta ska kunna uppnås krävs, när det inte är fråga om förnödenheter, att – som framgår av det nämnda förarbetsuttalandet – tillgången är likvid och därför kan omsättas i pengar som kan användas som bidrag till gäldenärens underhåll.
5. Värdepappersfonder är investeringsfonder och regleras i lagen (2004:46) om investeringsfonder. Av 4 kap. 1 § framgår att en investeringsfond inte kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter eller föra talan inför domstol. Fonden som sådan är alltså inte ett självständigt rättssubjekt. Regleringen vilar på ett kontraktsrättsligt trepartsförhållande, där fondandelsägarna gemensamt äger fonden, förvaltningen av fonden ligger på ett fondbolag som företräder andelsägarna i alla frågor (4 kap. 2 §) och tillgångarna i fonden förvaras av ett särskilt förvaringsinstitut (3 kap. 1 §). Rättsförhållandet mellan en fondandelsägare och fondförvaltaren (fondbolaget) regleras i ett tänkt uppdragsavtal. Konstruktionen anses för andelsägarna vara en specialiserad form av samäganderätt till fondförmögenheten, men enligt 4 kap. 1 § fjärde stycket ska lagen om samäganderätt inte tillämpas. (Se prop. 2002/03:150 s. 115 f. och 307.)
6. Enligt 4 kap. 13 § lagen om investeringsfonder har ägaren till fondandelar i en värdepappersfond – till skillnad från vad som enligt 6 kap. 1 § gäller för andelsägare i sådana investeringsfonder som är specialfonder – en ovillkorlig rätt att på begäran omedelbart få sina fondandelar inlösta i pengar. Endast under exceptionella förhållanden kan fondbolaget vägra inlösen (prop. 2010/11:135 s. 259 ff.).
7. Mot bakgrund av den legala konstruktionen framstår det som något

oegentligt att betrakta en fondandel i en investeringsfond som ”annan fordran”. Det står samtidigt klart att en fondandel inte faller in under ordalydelsen av någon av de övriga tillgångar som räknas upp i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken. Sparande i en värdepappersfond företer emellertid väsentliga likheter med sparande på ett bankkonto och är numera för enskilda en vanlig sparform. Med hänsyn till fondandelsägarens rätt att omedelbart få sina fondandelar inlösta i pengar föreligger i förhållande till uttag från ett bankkonto inte någon praktisk skillnad när det gäller innehavarens möjligheter att disponera över likvida medel. Att fondens tillgångar kan utgöras av olika typer av finansiella instrument eller att värdet på dessa och därmed på fondandelarna kan variera över tiden saknar i det sammanhanget betydelse. Inte heller är det av betydelse att fondandelsägaren möjligen vid sitt förvärv kan ha avsett en mer långsiktig placering.

8. Med hänsyn till det anförda får banktillgodohavanden och sådana fondandelar som målet avser anses vara likvärdiga för att syftet med den aktuella beneficierregeln ska kunna tillgodoses, nämligen att ge gäldenären skydd för skäligt behov av underhåll under en kortare tid (se p. 4). Även med beaktande av att viss försiktighet måste iaktas innan man ger de utsökningsrättsliga reglerna en vidare innebörd än som följer av deras ordalydelse (se NJA 2004 s. 868), bör fondandelar av det slag som nu är i fråga, vid tillämpning av den aktuella regeln om undantag från utmätning, kunna likställas med ett banktillgodohavande och alltså omfattas av gäldenärens beneficium.

9. Som domstolarna har funnit bör Kronofogdemyndigheten som första in-

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 1543-11

Sida 5

stans avgöra om fondandelarna i detta fall ska undantas från utmätning och i så fall till vilken del.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Severin Blomstrand, Ann-Christine Lindeblad (referent), Johnny Herre, Ingemar Persson och Martin Borgeke
Föredragande justitiesekreterare: Ulf Lundqvist

Sida 1 (9)

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 13 juni 2013

Mål nr

T 2437-12

KLAGANDE

Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ), 502017-3083
106 55 Stockholm

Ombud: Försäkringsjurist B-GJ

MOTPART

Skatteverket
Rättsavdelningen
171 94 Solna

Ställföreträdare: Verksjurist MW

SAKEN

Fordran

Dok.Id 80870

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstadamstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

T 2437-12

Sida 2

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-04-20 i mål FT 5871-11

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom ogillar Högsta domstolen Skatteverkets talan.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skandia har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla käromålet.

Skatteverket har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Kronofogdemyndigheten beslutade den 6 maj 2010 att utmäta ett belopp om 13 010 kr i en kollektiv tjänstepensionsförsäkring i Försäkringsbolaget Skandia som hade tecknats för SE på dennes liv. Det utmätningss-

bara beloppet beräknades i enlighet med 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen (2005:104). Enligt den bestämmelsen får en livförsäkring innan något försäkringsfall har inträffat i viss omfattning utmätas för försäkringstagarens skulder.

2. I syfte att säkerställa utmätningen skickade Kronofogdemyndigheten ett förbudsmeddelande enligt 6 kap. 3 § utsökningsbalken till Skandia i egenskap av sekundogäldenär. Därefter anmodade Kronofogdemyndigheten med stöd av 9 kap. 11 § Skandia att betala det utmätta beloppet till myndigheten. Skandia ansåg sig förhindrat att betala det utmätta beloppet till Kronofogdemyndigheten på grund av att någon utbetalning inte kunde ske från SEs försäkring enligt försäkringsavtalet och att det inte heller fanns något stöd i lag för en sådan utbetalning.

3. Skatteverket väckte efter föreläggande talan mot Skandia och yrkade att Skandia skulle förpliktas att utge det utmätta beloppet till SE. Skandia bestred käromålet på samma grunder som bolaget hade anfört i utmättningsförfarandet.

4. Domstolarna har förpliktat Skandia att i egenskap av sekundogäldenär utge det utmätta beloppet till SE. Enligt domskälen skulle regeln i 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen inte få den avsedda betydelsen om det utmätta beloppet inte kunde drivas in som en förfallen fordran. Enligt domstolarna förföll därför det utmätta beloppet till betalning genom utmätningen.

Frågan i Högsta domstolen

5. Det är ostridigt att det vid en beräkning enligt 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen finns ett utmätningbart belopp om 13 010 kr i försäkringen och att något försäkringsfall inte har inträffat. Frågan i målet är om det utmätta beloppet enligt 9 kap. 11 § utsökningsbalken kan drivas in som en förfallen fordran. Huruvida försäkringen skulle ha kunnat tas i anspråk på något annat sätt är inte föremål för prövning i det här målet (jfr 9 kap. 12 och 13 §§).

Den rättsliga regleringen

6. Syftet med 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen är att premiebetalningar som överstiger ett belopp, uträknat enligt en viss schabloniserad modell, ska vara möjliga att utmäta. Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln om att försäkringar av detta slag är skyddade från utmätning.

7. Förarbetena till 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen (prop. 2003/04:150) ger inte någon vägledning i fråga om hur det utmätningbara beloppet ska drivas in efter ett beslut om utmätning. I promemorian Ny försäkringsavtalslag (Ds 1993:39) redovisades att Föreningen Sveriges Kronofogdar i sitt remissyttrande hade efterlyst förtydliganden av hur det utmätta beloppet skulle tas i anspråk för betalning till utmätningborgenärerna. Bedömningen i promemorian var att beloppet – så som föreningen ansett – borde utmätas som en fordran hos försäkringsbolaget; att hänvisa till möjligheten att återköpa försäkringen ansågs mindre lämpligt. Enligt promemorian hör dock regler om

dessa frågor hemma i utsökningsbalken och behovet av ändring av vissa bestämmelser i denna fick övervägas i annat sammanhang (Ds 1993:39 s. 336 f.). Frågan har därefter inte behandlats av lagstiftaren.

8. Det framgår av 58 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) att en pensionsförsäkring inte får betalas ut till den försäkrade på annat sätt än som ålderspension, sjukpension eller efterlevandepension. Trots den bestämmelsen får en pensionsförsäkring återköpas under vissa i 58 kap. 18 § givna förutsättningar samt om Skatteverket medger det. Bestämmelserna i 58 kap. hindrar inte återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken och 15 kap. 8 § försäkringsavtalslagen. De senare bestämmelserna behandlar vissa möjligheter till återbetalning från försäkringsgivaren vid bodelning mellan makar respektive vid försäkringstagarens konkurs.

Bedömning

9. Som domstolarna har konstaterat måste lagstiftarens syfte vara att vad som är utmätningssbart enligt 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen ska kunna komma utmätningborgenärerna till godo. Hur utmätningen ska genomföras är dock inte reglerat.

10. Vid indrivning av en utmätt fordran enligt 9 kap. 11 § utsökningsbalken, som det är fråga om i detta fall (se p. 5), kan sekundogäldenären med verkan mot sökanden göra gällande samma invändningar som han eller hon hade kunnat göra gällande mot fordringsborgenären, dvs. utmätningsgäldenären. Det sagda följer redan av grunderna för 27 § skuldebrevslagen. Sedan en

fordran har tagits i mät intar alltså utmätningborgenären i materiellt hänseende samma ställning som utmätningsgäldenären i förhållande till sekundogäldenären.

11. Mot den anförda bakgrunden bör det krävas uttryckligt lagstöd för utbetalning från försäkringen på grund av utmätning som skett med stöd av 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen. Till skillnad mot de fall som uttryckligen anges i 58 kap. 18 § inkomstskattelagen (se p. 8), har något undantag inte föreskrivits för den här aktuella situationen.

12. Det anförda medför att det utmätta beloppet inte kan drivas in som en förfallen fordran. Skatteverkets talan ska därför ogillas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström, Göran Lambertz (skiljaktig), Agneta Bäcklund och Svante O. Johansson (referent)

Föredragande justitiesekreterare: Helene Bergström

HÖGSTA DOMSTOLEN

T 2437-12

Sida 7

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2013-05-21Mål nr
T 2437-12**SKILJAKTIG MENING**

Justitierådet Göran Lambertz är skiljaktig och fastställer hovrättens domslut samt anför följande.

Jag instämmer med majoriteten till och med punkt 8 och anser att domen därefter ska ha följande lydelse.

Bedömning

9. Som domstolarna har konstaterat måste lagstiftarens syfte vara att det som är utmätningbart enligt 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen ska kunna komma utmätningborgenärerna till godo. Hur utmätningen ska genomföras är inte reglerat, vilket får ses som en brist. Utgångspunkten måste dock vara att beloppet utmäts som en fordran hos försäkringsbolaget (se Ds 1993:39 s. 336 f.). En tänkbar annan möjlighet är att utmätningen avser den utmätningbara delen av försäkringen som en rättighet, och att denna rättighet säljs. Om förvärvaren i ett sådant fall inte kan få ut beloppet från försäkringsbolaget innan det förfaller till betalning enligt försäkringsavtalet, kommer emellertid det belopp som en sådan försäljning inbringar normalt att ligga långt under det belopp som är tillgängligt för utmätning. Det medför ett betydligt sämre utfall och man kan utgå från att en sådan ordning inte är avsedd.

10. Det sagda talar för att 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen tolkas så – i brist på uttrycklig reglering – att det utmätta beloppet förfaller till betalning genom utmätningen och får utkrävas från försäkringsbolaget.

11. Frågan är då om det finns något som hindrar att det utmätta beloppet får utkrävas från försäkringsbolaget. En utgångspunkt vid fordringsövergång är att förvärvaren inte får bättre rätt än överlåtaren (27 § skuldebrevslagen). Som framgår av punkterna 2 och 3 har Skandia emellertid i första hand hänfört sig till att man anser sig förhindrad att betala ut beloppet eftersom detta strider mot försäkringsavtalet och det inte finns något stöd i lag för en sådan utbetalning, inte att bolagets rätt skulle försämrats. Försäkringsbolagets intresse av att slippa betala ut en del av försäkringsbeloppet i förväg vid utmätning får också anses vara begränsat. Det gäller särskilt vid en jämförelse med intresset av att den del av försäkringen som kan utmätas också kan realiseras på ett acceptabelt sätt. Om lagstiftaren hade reglerat frågan uttryckligen hade knappast 27 § skuldebrevslagen ansetts lägga hinder i vägen för en skyldighet för försäkringsbolagen att betala det utmätta beloppet. Med en tolkning av 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen enligt föregående punkt kan då bestämmelsen i 27 § skuldebrevslagen inte anses hindra att försäkringsbolaget förpliktas att betala det utmätta beloppet. (Jfr NJA 1993 s. 222.)

12. Som framgår av punkt 8 nämns inte i 58 kap. 18 § tredje stycket inkomstskattelagen utmätning som en sådan situation där återbetalning får ske trots att återköp inte är tillåtet. Att lagen inte över huvud taget reglerar hur det utmätta beloppet ska tas i anspråk är, som tidigare sagts, en brist i regleringen. Denna brist bör inte i sig hindra att betalning kan krävas från

HÖGSTA DOMSTOLEN

T 2437-12

Sida 9

försäkringsbolaget. Inte heller den omständigheten att utmätningssituationen inte nämns i den berörda bestämmelsen bör då hindra att ett utmätt belopp ska betalas.

Slutsats

13. Mot bakgrund av det anförda är Skandia skyldigt att betala det utmätta beloppet till SE. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

Sida 1 (6)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 6 december 2013

Ö 4516-11

KLAGANDE

FR

Ombud: MR

MOTPARTER

1. M-LB

2. Frispar Bolån AB

3. Sparbanken Öresund AB

SAKEN

Fördelningsbeslut

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2011-09-15 i mål ÖÅ 2250-11

Dok.Id 87110

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstادمstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 4516-11

Sida 2

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

FR har yrkat att den av honom erlagda handpenningen ska återbetalas.

M-LB, Frispar Bolån AB, Sparbanken Öresund AB (tidigare Sparbanken Finn) och Kronofogdemyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig. Kronofogdemyndigheten har kommit in med yttrande.

SKÄL

Bakgrund

1. För FRs räkning ropade MR den 21 oktober 2009 in fastigheten Staffanstorp Kyrkheddinge 14:10 på exekutiv auktion för 1 075 000 kr. Handpenningen om 107 500 kr betalades kontant. I samband med att myndigheten den 27 oktober 2009 beviljade inroparen MR s.k. förtida vårdtagande om fastigheten, upptäcktes att fastigheten efter visningsdagen hade skadats genom en brand.
2. FR begärde därefter, med hänvisning till brandskadan, att få frånträda köpet av fastigheten och återfå handpenningen. Han överklagade också beslutet om exekutiv försäljning med yrkande om att köpet skulle hävas och handpenningen återbetalas, alternativt att köpeskillingen skulle sättas ned. Hovrätten avvisade överklagandet den 16 mars 2010 på den grunden att beslutet om försäljning inte kunde anses ha gått honom emot. Beslutet vann laga kraft.

3. Vid fördelningssammanträde den 13 november 2009 förklarade Kronofogdemyndigheten inropet av fastigheten ogiltigt, eftersom någon slutlikvid inte hade erlagts, och antecknade att beslutet om försäljning av fastigheten hade överklagats.
4. Den 7 april 2010 höll Kronofogdemyndigheten på nytt en exekutiv auktion varvid fastigheten ropades in av annan köpare för 990 000 kr. Av protokollet från det efterföljande fördelningssammanträdet och det upprättade fördelningsbeslutet den 7 maj 2010 framgår att myndigheten tog i anspråk ett belopp om 97 989 kr av FRs handpenning, eftersom den senare hållna auktionen hade inbringat ett lägre pris än den förra. Enligt fördelningsbeslutet fick utmätningsborgenärerna full betalning för sina fordringar. Efter avdrag för förrättningskostnaderna och de 9 511 kr som skulle återbetalas av handpenningen återstod ett överskott om drygt 524 000 kr att utbetala till den tidigare fastighetsägaren.
5. Till stöd för sitt överklagande av fördelningsbeslutet har FR angett bl.a. följande. Innan han ropade in fastigheten hade den värderats till 500 000 kr. Efter branden inhämtade Kronofogdemyndigheten ett nytt värdeutlåtande, enligt vilket fastigheten värderades till 400 000 kr. Värdeminskningen uppgår alltså till 20 procent, vilket måste anses vara en väsentlig minskning. Fram till dess brandskadan upptäcktes var fastigheten i fastighetsägarens och Kronofogdemyndighetens besittning; myndigheten var dock införstådd med att ägaren inte såg efter fastigheten och borde ha sett till att fastigheten togs om hand.

Frågan i målet

6. Frågan i målet är om det finns förutsättningar för att i ett förfarande rörande fördelning av influtna medel från en exekutiv fastighetsförsäljning

återbetala en handpenning som har betalats vid en tidigare exekutiv auktion, när fastigheten har skadats efter denna auktion.

Utsökningsbalkens bestämmelser om handpenning vid exekutiv försäljning av fast egendom

7. Den som ropar in en fastighet på exekutiv auktion ska lämna en handpenning, vilken som huvudregel ska uppgå till en tiondel av köpeskillingen. Handpenningen ska lämnas omedelbart sedan inropet godtagits och återstående del av köpeskillingen ska betalas senast vid fördelningssammanträdet. Fullgörs inte skyldigheten att betala den återstående delen av köpeskillingen är inropet ogiltigt. (12 kap. 35 och 41 §§ utsökningsbalken.)

8. När en ny auktion hålls sedan ett inrop har blivit ogiltigt ska handpenningen enligt 12 kap. 43 § utsökningsbalken tas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp ska uppnås som vid den förra auktionen, jämte närmare bestämd ränta på beloppet, och för att även förrättningskostnaderna för den nya auktionen ska täckas. Det gäller också om ändrade förhållanden har inträtt. Vad som inte behöver tas i anspråk ska återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten inte såld vid den nya auktionen är hela handpenningen förverkad.

Ansvaret för fel i exekutivt försåld egendom

9. Egendom som säljs på exekutiv auktion anses såld i befintligt skick. Utsökningsbalken innehåller bestämmelser om vad som gäller när egendomen är behäftad med s.k. rättsligt fel, dvs. att gäldenären inte var ägare till eller inte hade full förfoganderätt över den försålda egendomen (14 kap. 3 och 4 §§ utsökningsbalken).

10. Vad som gäller när egendomen annars är behäftad med fel är inte reglerat i utskökningsbalken men blev föremål för överväganden i förarbetena till 14 kap. utskökningsbalken (prop. 1980/81:8 s. 725 f., 1142 ff. samt 1222 ff.). Förarbetsuttalandena ger uttryck för att den exekutiva försäljningen i första hand bör betraktas som en offentligrättslig förrättning och att den som är missnöjd med försäljningen får försöka angripa denna genom överklagande (se 18 kap. 7 § tredje stycket) eller genom särskilda rättsmedel (se 18 kap. 20 §).

11. Sedvanliga köprättsliga eller avtalsrättsliga bestämmelser kan inte tillämpas fullt ut vid exekutiva försäljningar. I förarbetena förutsätts att köprättsliga regler i viss utsträckning kan komma att tillämpas, även om försäljningen inte upphävs efter överklagande. I sådant fall kan enligt förarbetena talan föras i vanlig rättegång. (Se a. prop. s. 1223 f.)

Bedömningen i detta fall

12. Det överklagade beslutet gäller fördelning av köpeskillingen efter den nya auktion som ägt rum och närmare bestämt Kronofogdemyndighetens beslut att ta i anspråk del av den handpenning FR betalade vid den tidigare auktionen. Huruvida FR skulle kunnat få frågan om återbetalning prövad efter överklagande av den första auktionen är inte föremål för prövning i detta mål (se p. 2; jfr p. 10).

13. Bestämmelserna i 12 kap. 43 § utskökningsbalken lämnar inte utrymme för Kronofogdemyndigheten att göra undantag från regeln om att handpenningen eller del därav ska tas i anspråk när den nya auktionen har inbringat ett lägre belopp än den tidigare auktionen. Att det vid den nya auktionen har uppstått ett överskott saknar betydelse.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 4516-11

Sida 6

14. FRs anspråk på återbetalning av handpenningen på grund av fel i fastigheten och bristande tillsyn kan alltså inte beaktas inom ramen för fördelningsförfarandet (jfr p. 10 och 11).

15. Överklagandet ska följaktligen avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Lena Moore (referent), Agneta Bäcklund, Svante O. Johansson och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Daniel Holmberg

Sida 1 (6)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 27 december 2013

Ö 2656-13

KLAGANDE

1. DW

2. AW

Ombud för 1-2: Advokat AL

MOTPART

Skatteverket
171 94 Solna

SAKEN

Utmätning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2013-05-17 i mål ÖÅ 1182-13

Dok.Id 88202

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstadamstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2656-13

Sida 2

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut häver Högsta domstolen utmätningen av DWs andel i fastigheten och pantbrevet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

DW och AW har yrkat att Högsta domstolen häver utmätningen av fastigheten X 18.

Skatteverket har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund

1. DW och AW äger fastigheten X 18 med hälften vardera. De bor där tillsammans med sina två barn, en flicka i åttaårsåldern och en pojke i tvåårsåldern. Pojken har en kronisk sjukdom som gör att han behöver särskild omsorg. Flickan misstänks ha en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.
2. För betalning av DWs skatteskulder på 625 000 kr beslutade Kronofogdemyndigheten om utmätning av hans andel i fastigheten och i två pantbrev i fastigheten. Därefter beslutades om utmätning av DWs lön med 6 730 kr i månaden. Kronofogdemyndigheten uppskattade fastighetens värde till 875 000 kr. Värdet på DWs andel bedömdes alltså uppgå till 437 500 kr. Efter avdrag för förrättningskostnader och utdelning till den kreditgivare som hade säkerhet i fastigheten beräknades en försäljning ge ungefär 36 000 kr till betalning av skatteskulderna. En av skattefordringarna preskriberas vid utgången av år 2017, de två andra vid utgången av år 2018.

3. DW och AW överklagade Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning av fastigheten och andelen i två pantbrev. De gjorde gällande bl.a. att utmätningen inte är försvarlig med hänsyn till situationen i familjen och svårigheterna att hitta en ny bostad. De föreslog att löneutmätning i stället sker med ett högre belopp under en tid.
4. Tingsrätten ändrade inte Kronofogdemyndighetens beslut. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

Utmätningsordningen

5. I princip får all gäldenärens egendom tas i anspråk genom utmätning, såvida egendomen inte är undantagen som s.k. beneficium. Till skillnad från bostadsrätt och hyresrätt kan fast egendom inte undantas från utmätning som beneficium. Att fastigheten utgör gäldenärens bostad har således ingen betydelse i detta hänseende.
6. Utsökningsbalken innehåller dock vissa generella bestämmelser om den utmätningsordning som ska följas. Utmätningsordningen har betydelse främst för de fall där sökanden inte har särskild förmånsrätt för sin fordran (jfr 4 kap. 4 § utsökningsbalken).
7. Som en allmän regel gäller enligt 4 kap. 3 § första stycket utsökningsbalken att utmätning ska ske endast om det belopp som kan beräknas flyta in, efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Det är själva det förväntade överskottet vid en realisation som står i blickfånget, och utmätning kan aktualiseras så snart överskottet täcker mer än de kostnader som beräknas uppkomma efter utmätningen. När andra utmätningbara tillgångar saknas, finns det inte något egentligt utrymme för att ge omständigheter av annat slag än det förväntade

överskottet en mer avgörande eller självständig betydelse. Det förhållandet att en utmätning avser en bostadsfastighet kan inte hindra en utmätning. Detta hänger samman med att ett undantag för sådana fastigheter i realiteten skulle innebära att egendom togs undan från utmätning i vidare mån än som följer av bestämmelserna om beneficium. (Se NJA 2010 s. 397 I och II.)

8. Vidare finns i 4 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken en bestämmelse för det fallet att olika slags egendom finns att tillgå hos gäldenären och det kan bli fråga om att välja vilken egendom som ska utmätas. Som utgångspunkt gäller enligt bestämmelsen att det i första hand bör tas i anspråk sådan utmätningssbar egendom som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären.

9. Vid tillämpningen av 4 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken ska det göras en intresseavvägning. Vid valet mellan olika slag av egendom bör enligt lagförarbetena beaktas inte bara sökandens rätt att få betalning utan även hans intresse av att betalning flyter in utan onödigt dröjsmål. Tidsfaktorn är dock inte avsedd att ges så stor betydelse om sökandens intresse av en snabb betalning inte är särskilt starkt och någon särskild risk inte är förenad med att man avvaktar. Samtidigt bör i rimlig utsträckning hänsyn tas till gäldenärens behöriga intressen, inte minst intresset av att onödig värdeförstöring inte sker. Om det kan anses skäligen förenligt med sökandens intresse och i övrigt bedöms motiverat, bör enligt förarbetena hänsyn tas till gäldenärens önskemål. Normalt bör fast egendom utmätas sist. (Jfr Lagberedningen i SOU 1973:22 s. 218 f. och prop. 1980/81:8 s. 361 f.)

10. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har den enskilde rätt till respekt för sitt hem. Det innebär att det krävs starka skäl för att en bostad ska kunna tas i anspråk. Artikel 8 ska därför beaktas vid den intresseavvägning som ska göras enligt 4 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken. Av betydelse är då

också det hänsynstagande till barnets bästa som följer av FN:s konvention år 1989 om barnets rättigheter.

11. I utmätningsordningen ligger således att – i den mån det är möjligt – annan tillgänglig egendom än bostad bör tas i anspråk för betalning av sökandens fordran.

Bedömningen i detta fall

12. I detta fall finns annan egendom än bostaden tillgänglig för utmätning, nämligen DWs lön (jfr däremot NJA 2010 s. 397 II). Det kan visserligen inte antas att skattefordringarna kommer att bli helt betalda genom den pågående löneutmätningen. En försäljning av fastigheten beräknas dock bara ge ett i sammanhanget mindre belopp, motsvarande vad som under en förhållandevis begränsad tid kan förväntas flyta in genom löneutmätning. Skattefordringarna preskriberas först om några år, och såvitt framkommit har Skatteverket inte heller av något annat skäl ett starkt intresse av att det nu sker en utmätning och försäljning av fastigheten. En sådan åtgärd skulle däremot i dag innebära betydande olägenheter för DW och hans familj.

13. En avvägning av de intressen som gör sig gällande leder till slutsatsen att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl för utmätning även av fastigheten. Utmätningen av DWs andel i fastigheten och i pantbrevens ska därför hävas.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2656-13

Sida 6

I avgörandet har deltagit: justitieråden Kerstin Calissendorff, Johnny Herre,
Martin Borgeke, Dag Mattsson (referent) och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Mirja Högström

Sida 1 (7)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 17 december 2013

Ö 822-12

KLAGANDE

Dödsboet efter Rolf Nilson, 391007-5716

c/o ÅA

MOTPARTER

1. CW

2. MW

Ombud för 1 och 2: JE

SAKEN

Hinder mot verkställighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2012-01-30 i mål ÖÅ 9791-11

Dok.Id 86600

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstادمstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 822-12

Sida 2

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

Dödsboet efter Rolf Nilson förpliktas att ersätta CW och MW för deras rättegångskostnad i Högsta domstolen med 21 969 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Dödsboet efter Rolf Nilson har yrkat att Högsta domstolen ska förplikta CW och MW att till dödsboet betala 17 700 kr jämte ränta från den 8 april 2011 tills betalning sker.

CW och MW har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. Rolf Nilson väckte talan mot CW och MW om bättre rätt till vissa byggnader på en fastighet. Tingsrätten ogillade Rolf Nilsons talan samt förpliktade denne att ersätta CW och MW för rättegångskostnader jämte ränta från dagen för domen tills betalning sker. Sedan CW och MW hade ansökt om verkställighet av domen, betalade Rolf Nilson in ett belopp till Kronofogdemyndigheten avseende de rättegångskostnader som tingsrätten

hade dömt ut, upplupen dröjsmålsränta vid inbetalningen och ersättning för grundavgiften för verkställigheten. Kronofogdemyndigheten beslutade, med hänvisning till att Rolf Nilson hade gjort en nedsättning enligt 3 kap. 6 § första stycket 1 utsökningsbalken, att domen inte fick verkställas.

2. Tingsrättens dom överklagades. Hovrätten ändrade tingsrättens dom endast på så sätt att Rolf Nilson förpliktades ersätta CW och MW för deras rättegångskostnader i tingsrätten med ett högre belopp. Vidare förpliktades Rolf Nilson att ersätta CW och MW för deras rättegångskostnader i hovrätten. CW och MW ansökte om verkställighet av hovrättens dom. Rolf Nilson betalade in ett belopp till Kronofogdemyndigheten, som med tillämpning av 3 kap. 6 § första stycket 1 utsökningsbalken beslutade att domen inte fick verkställas.

3. Sedan hovrättens dom vunnit laga kraft betalade Kronofogdemyndigheten ut de av Rolf Nilson inbetalda pengarna tillsammans med den hos myndigheten upplupna räntan. På ansökan av CW och MW beslutade myndigheten att fortsätta verkställigheten avseende resterande belopp, nämligen dröjsmålsränta som hade uppkommit efter inbetalningarna. Rolf Nilson betalade därefter – under protest och med det angivna syftet att inte påläggas ytterligare dröjsmålsränta – in 17 700 kr till myndigheten. Kronofogdemyndigheten beslutade samma dag att betala ut 17 687 kr till CW och MW. Eftersom den skuld som domen avsåg därmed var betald, avslutade myndigheten målet.

4. Rolf Nilson överklagade Kronofogdemyndighetens beslut till tingsrätten och yrkade återbetalning av de 17 700 kr som han hade betalat in till myndigheten. Rolf Nilson gjorde huvudsakligen gällande att de betalningar han tidigare hade gjort till myndigheten i utmätningens målet var villkorslösa betalningar enligt 4 kap. 28 § utsökningsbalken. Eftersom CW och MW kunde lyfta de

inbetalda pengarna mot ställande av säkerhet, skulle enligt Rolf Nilson betalningarna påverka dröjsmålsräntan på rättegångskostnaderna så att räntan slutade löpa när inbetalningarna gjordes. Tingsrätten avslog överklagandet. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

Frågan i målet

5. Dödsboets ståndpunkt är att de betalningar som gjordes var villkorslösa betalningar enligt 4 kap. 28 § utsökningsbalken. Det finns mot denna bakgrund anledning att först behandla frågan hur en sådan betalning påverkar beräkningen av den dröjsmålsränta som ska utgå enligt exekutionstiteln.

Rättslig reglering

6. För att en dom ska få verkställas utan särskilda villkor krävs att den har vunnit laga kraft (3 kap. 3 § första stycket utsökningsbalken). En sådan dom på betalningsskyldighet som är aktuell i målet får dock verkställas genast, om inte gäldenären hos Kronofogdemyndigheten ställer viss säkerhet (3 kap. 6 § första stycket 2 och 3). Gäldenären kan även förhindra verkställigheten genom att nedsätta pengar hos myndigheten till ett belopp som svarar mot betalningsskyldigheten den dag då nedsättningen sker tillsammans med förrättningskostnaderna (3 kap. 6 § första stycket 1). Pengarna ska göras räntebärande (5 kap. 1 § utsökningsförordningen, 1981:981). Så länge domen inte har vunnit laga kraft, kan alltså gäldenären hindra utmätning genom att säkerställa betalningsskyldigheten.

7. En annan situation regleras i 4 kap. 28 § utsökningsbalken. Enligt denna bestämmelse anses medel som gäldenären betalar till Kronofogdemyndigheten i ett anhängigt mål omedelbart utmäta i målet, om betalningen inte har gjorts

med villkor som strider mot detta. Det krävs alltså inte att myndigheten fattar ett särskilt beslut om utmätning; denna verkan inträder omedelbart genom att pengarna betalas in. Utmätningen innebär bl.a. att gäldenärens rätt att förfoga över medlen begränsas. Liksom andra medel som flyter in i ett utmätningssmål ska pengar som gäldenären betalar in enligt 4 kap. 28 § göras räntebärande utan dröjsmål, såvida det inte kan antas att de kommer att betalas ut till borgenären inom två veckor (13 kap. 1 § utsökningsförordningen). Om gäldenärens inbetalning inte är villkorlös och 4 kap. 28 § därför inte är tillämplig, kan det bli aktuellt för myndigheten att i stället på vanligt sätt besluta om utmätning av pengarna.

8. Medel som har flutit in till Kronofogdemyndigheten i ett utmätningssmål ska redovisas så snart som möjligt (13 kap. 1 § utsökningsbalken). Detsamma gäller ränta som utgår på de medel som har satts in på räntebärande konto (13 kap. 2 §). Om det finns flera borgenärer, måste medlen dock fördelas dem emellan. För att beräkna varje borgenärs fordran och fördelningen mellan borgenärerna ska myndigheten hålla fördelningssammanträde (13 kap. 4 §). När det finns flera borgenärer är det angeläget för ränteberäkningen att kunna hålla sig till en bestämd och för samtliga borgenärer gemensam slutdag. En fordran som ska beaktas vid fördelningen ska därför tas upp med det belopp som den uppgår till på fördelningsdagen (13 kap. 6 § första stycket). En borgenär som får vänta på betalning efter fördelning har rätt till den ränta som faktiskt har upplupit på hans fordran från fördelningsdagen t.o.m. utbetalningsdagen. (Jfr prop. 1980/81:8 s. 679 och 685.)

9. Slutskedet i utmätningförfarandet är utbetalningen av de medel som har flutit in. Om utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 § utsökningsbalken och domen inte har vunnit laga kraft, får medlen dock inte betalas ut utan att

borgenären ställer säkerhet för återbetalning (13 kap. 14 § 1). Säkerheten kan bestå av t.ex. borgen (se vidare kraven i 2 kap. 25 §).

Hur en inbetalning till Kronofogdemyndigheten påverkar dröjsmålsräntan

10. Bestämmelsen i 13 kap. 14 § 1 utsökningsbalken ger visserligen borgenären möjlighet att bestämma om han på en gång vill lyfta de utmäta pengarna mot säkerhet eller i stället avvakta till dess att domen vinner laga kraft. Borgenären kan sålunda sägas förfoga över betalningsdagen och därmed också över den dröjsmålsränta som han kan kräva. Dröjsmålsräntan beräknas i ett fall som detta enligt en räntefot som motsvarar referensräntan med ett tillägg av åtta procentenheter och kan därför för en borgenär framstå som förmånlig. Galdenären däremot förlorar rådigheten över de pengar som han betalar in till Kronofogdemyndigheten enligt 4 kap. 28 §.

11. Eftersom det finns ett krav på ställande av säkerhet, kan borgenären dock inte fritt disponera över de utmäta pengarna. En villkorslös betalning till Kronofogdemyndigheten enligt 4 kap. 28 § utsökningsbalken utgör därmed inte en sådan betalning på skulden som medför att dröjsmålsränta slutar löpa på beloppet. I motiven till utsökningsbalken uttalas också att ränta på borgenärens fordran i vanlig ordning beräknas t.o.m. den dag då Kronofogdemyndigheten beslutar om utbetalning (se prop. 1980/81:8 s. 680).

Slutsats

12. Av det anförda följer att Rolf Nilsons inbetalningar till Kronofogdemyndigheten inte medförde att dröjsmålsräntan upphörde att löpa, även om det skulle vara så att betalningarna anses ha skett enligt 4 kap. 28 § utsökningsbalken.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 822-12

Sida 7

13. Dödsboet har åberopat förhör för att styrka att det var fråga om en villkorslös betalning enligt 4 kap. 28 § utsökningsbalken. Vid den ovan angivna bedömningen finns det inte skäl att hålla sammanträde för förhör.

14. Överklagandet ska alltså avslås och dödsboet förpliktas ersätta CWs och MWs rättegångskostnad. Yrkat belopp får anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Ella Nyström, Kerstin Calissendorff, Göran Lambertz och Dag Mattsson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Chris Stattin-Larsson

Sida 1 (5)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 8 april 2015

Ö 2964-14

KLAGANDE

Skatteverket

Ombud: Verksjuristen Camilla Larsson

Rättsavdelningen

171 94 Solna

MOTPART

DS

SAKEN

Utmätning av lön

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2014-05-15 i mål ÖÄ 2398-14

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet. Hovrättens beslut står därmed fast.

Dok.Id 103995

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstadamstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2964-14

Sida 2

YRKANDEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning den 17 mars 2014 (beslut nr 12141139977).

DS har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. För betalning av DS skulder beslutade Kronofogdemyndigheten om utmätning av hans sjuk- och aktivitetsersättning. Förbehållsbeloppet bestämdes till 5 466 kr och utmätningensbeloppet till 1 404 kr per månad. Förbehållsbeloppet var beräknat på grundval av normalbeloppet för en ensamstående vuxen med tillägg för DS faktiska bostadskostnad och för sjukvårdskostnad.
2. DS överklagade Kronofogdemyndighetens beslut. Han anförde bl.a. följande. Han har tre barn som vistas hos honom varannan vecka, från fredag till tisdag. De ska ha mat, kläder och kunna utföra sina aktiviteter även när de är hos honom. Barnens mödrar bidrar inte med pengar när barnen bor hos honom. Eftersom det inte är fråga om s.k. växelvis boende har han inte rätt till underhållsstöd från Försäkringskassan.
3. Tingsrätten ändrade Kronofogdemyndighetens beslut på så sätt att förbehållsbeloppet höjdes med 1 000 kr. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.
4. Frågan i målet är om kostnader som uppstår för en förälder i samband med umgänge med barn bör beaktas vid bestämmande av förbehållsbeloppet vid löneutmätning (i detta fall sjuk- och aktivitetsersättning; jfr p. 5).

Den rättsliga regleringen

5. Lön får enligt 7 kap. 4 § utsökningsbalken tas i anspråk genom utmätning (löneutmätning) endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll samt till fullgörande av betalningsskyldighet mot annan som vid utmätningen har bättre rätt till lönen. Enligt förarbetena bör till gäldenärens familj räknas make samt egna och gemensamma barn, även om familjen lever splittrad (jfr Lagberedningen i SOU 1964:57 s. 136 f. och prop. 1968:130 s. 130). Bestämmelserna om utmätning av lön i 7 kap. gäller även i fråga om sjuk- och aktivitetsersättning (7 kap. 1 § första stycket 5).
6. Vid löneutmätning bestämmer Kronofogdemyndigheten ett förbehållsbelopp. Beloppet anger hur mycket av lönen som inte får tas i anspråk genom utmätningen. Förbehållsbeloppet ska enligt 7 kap. 5 § utsökningsbalken bestämmas med ledning av ett normalbelopp. Normalbeloppets storlek är olika beroende på om gäldenären är ensamstående, sammanlevande med maka eller därmed jämställd samt har barn. Beloppen, som fastställs varje år av Kronofogdemyndigheten, ska enligt bestämmelsen anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnaden, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.
7. Normalbeloppen utgör schabloner som kan frångås när omständigheterna i det särskilda fallet föranleder det; intresset av likformighet talar dock för att schablonerna tillämpas i största möjliga utsträckning (jfr NJA 2003 s. 480 och där gjorda hänvisningar).
8. Kronofogdemyndigheten har utfärdat riktlinjer om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. i form av dels allmänna råd, dels information om och kommentarer till de allmänna råden (KFM A 2014:1 och KFM M 2014:2). Myndigheten har där angett vad som menas med familj i löneutmätningssammanhang. Enligt riktlinjerna bör med barn avses sådant

barn som gäldenären, dennas sammanlevande make eller sambo varaktigt bor tillsammans med och är skyldig att försörja enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken. I riktlinjerna anges även förhållanden som i det enskilda fallet kan föranleda tillägg till normalbeloppen.

9. Beträffande kostnader för umgänge med barn som inte bor varaktigt tillsammans med gäldenären bör enligt riktlinjerna något tillägg till normalbeloppet inte göras. Det har i olika sammanhang ifrågasatts om denna ordning i tillräcklig utsträckning tillgodoser behovet av socialt skydd för gäldenären och dennes familj. Det förhållandet att en förälder som står under löneutmätning inte får tillgodoräkna sig några kostnader för barn som han eller hon inte bor varaktigt tillsammans med kan få till följd att föräldern inte har råd att umgås med sitt barn. Tillämpningen av de utsökningsrättsliga reglerna kan därmed komma i konflikt med reglerna i föräldrabalken om att barn ska ha rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor varaktigt tillsammans med. (Jfr SOU 2011:51 s. 364 ff. och dir 2014:127 s. 8 ff.)

10. När förbehållsbeloppet bestäms bör beaktas att även barn som inte bor varaktigt hos gäldenären hör till dennes familj, jfr punkten 5 ovan. Kostnader som uppstår i samband med att barnet återkommande vistas hos föräldern kan inte anses ingå i normalbeloppen för vuxna. Det finns därför anledning att ta hänsyn till sådana kostnader med ett schablonmässigt bestämt belopp som är beroende av omfattningen av umgänget. En sådan ordning ligger också väl i linje med bestämmelserna i föräldrabalken om ett barns rätt till umgänge med den förälder som han eller hon inte bor varaktigt tillsammans med.

Bedömningen i detta fall

11. DS har tre barn som han är försörjningskyldig för och som vistas hos honom cirka tio dagar per månad. Han betalar inte underhållsbidrag och uppbär inte försörjningsstöd för barnen. Förhållandena är inte sådana att barnen kan anses bo varaktigt tillsammans med DS (jfr NJA 1998

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2964-14

Sida 5

s. 267) och han tillgodoräknas därför inte några normalbelopp för barn. Kostnader för umgänget med barnen ska därför beaktas när hans förbehållsbelopp bestäms.

12. Det saknas skäl att frånga vad domstolarna har bestämt om förbehållsbeloppet. Hovrättens beslut ska därför fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Kerstin Calissendorff (referent), Ingemar Persson, Dag Mattsson och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Ann-Sofie Bodin

Sida 1 (13)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 12 juni 2015

Ö 2481-13

KLAGANDE

Dödsboet efter Gunilla Nilsson

Ombud: Advokaterna PS och EK

MOTPART

Skatteverket
171 94 Solna

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2013-04-22 i mål ÖÄ 822-12

Dok.Id 98821

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstodomstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2481-13

Sida 2

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut förpliktar Högsta domstolen Skatteverket att ersätta dödsboet efter Gunilla Nilsson för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten med 112 500 kr, avseende ombudsarvode. Ränta ska betalas enligt 6 § räntelagen, på 100 000 kr från den 1 mars 2012 och på 12 500 kr från den 22 april 2013, allt tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Dödsboet efter Gunilla Nilsson har yrkat att Högsta domstolen ska tillerkänna dödsboet ersättning för Gunilla Nilssons rättegångskostnader vid tingsrätten med 194 925 kr och för Gunilla Nilssons och dödsboets rättegångskostnader i hovrätten med 12 500 kr.

Skatteverket har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund och frågan i Högsta domstolen

1. Kronofogdemyndigheten beslutade i juli och augusti 2011 om utmätning av lös egendom i makarna JNs och Gunilla Nilssons bostad för betalning av JNs skatteskulder. Värdet på egendomen uppgick sammantaget till i vart fall 160 000 kr. Makarna N överklagade besluten och yrkade att utmätningarna skulle hävas eftersom egendomen tillhörde Gunilla Nilsson. Makarna yrkade vidare ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten. Tingsrätten hävde utmätningsbesluten men avslog yrkandet om ersättning för kostnader.
2. Gunilla Nilsson överklagade tingsrättens beslut i fråga om rättegångskostnader.

3. Sedan Gunilla Nilsson avlidit inträdde dödsboet som part i processen i hovrätten och yrkade ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten. Hovrätten har lämnat yrkandet utan bifall.
4. Frågan i Högsta domstolen är om det finns förutsättningar att förplikta Skatteverket att ersätta Gunilla Nilssons och dödsboets rättegångskostnader.

Den rättsliga regleringen

5. Enligt 18 kap. 1 § tredje stycket utsökningsbalken gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden vid överklagande av utsökningsmål, om något annat inte föreskrivs. I 32 § ärendelagen sägs att domstolen i ett ärende där enskilda är motparter till varandra får förplikta den ena parten att ersätta den andra parten för dennes kostnader i ärendet med tillämpning av 18 kap. rättegångsbalken.
6. Före år 1996 gällde en annan ordning. Utsökningsbalken hänvisade då till rättegångsbalken (fram till utgången av år 1993) respektive 1946 års ärendelag med vidarehänvisning till rättegångsbalken (mellan den 1 januari 1994 och den 1 juli 1996). Innebörden var att bestämmelserna om rättegångskostnader i 18 kap. rättegångsbalken skulle tillämpas i utmätningssmål. Den enskilde kunde då få ersättning för sina kostnader av staten även i de fall staten inte agerade som enskild. Förändringen har varit föremål för diskussion. Under riksdagsbehandlingen av det lagstiftningsärende varigenom 1996 års ärendelag infördes utgick justitieutskottet från att regeringen i ett sammanhang skulle överväga frågan om ersättning för rättegångskostnader i ärendeprocessen respektive förvaltningsprocessen och att detta skulle ske inom en inte alltför avlägsen framtid (se bet. 1995/96:JuU17 s. 10).

7. Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist. Av artikel 6.1 i Europakonventionen framgår att var och en har rätt till en rättvis rättegång vid prövningen av hans eller hennes civila rättigheter eller skyldigheter.

Rättspraxis m.m.

8. I rättsfallet NJA 1998 s. 443 ansågs staten inte kunna jämföras med en enskild part i ett ärende där gäldenären hade överklagat ett beslut om utmätning för bl.a. böter, tillkommande skatt och felparkeringsavgifter. Därmed saknades det förutsättningar för att med stöd av 32 § ärendelagen tillerkänna staten ersättning för rättegångskostnader.

9. Rättsfallet NJA 2000 s. 109 gällde frågan om en tredje man kunde tillerkännas ersättning för rättegångskostnader av staten i ett ärende om utmätning för bl.a. böter och skatt. Utmätningen hade hävts efter överklagande av en tredje man som hade gjort gällande äganderätt till den utmäta egendomen. Enligt Högsta domstolen saknades förutsättningar för att med stöd av 32 § ärendelagen tillerkänna tredje man ersättning för rättegångskostnader, eftersom staten intog ställning som allmän part i ärendet.

10. I ett tillägg till 2000 års avgörande anförde justitierådet Torkel Gregow att det förhållandet att 1996 års ärendelag hade gjorts tillämplig på överklagade utsökningsmål hade fört med sig en inkonsekvent och otillfredsställande ordning beträffande rättegångskostnader i fullföljda mål om utmätning. Enligt tillägget måste det anses vara sakligt omotiverat att ersättning för kostnader inte kan utdömas då anspråket utgörs av skatter, böter m.m., medan sådan ersättning kan utgå när det är fråga om privaträttsliga fordringar, särskilt då den enskilda parten är den vinnande. Gregow ansåg det därför angeläget att det infördes en möjlighet att utdöma ersättning för rättegångskostnader även

när utmätningfordringen utgörs av skatter, böter eller liknande anspråk. Övriga ledamöter anslöt sig i huvudsak till det som Gregow hade anfört.

11. I rättsfallet NJA 2012 s. 896 (avgjort av Högsta domstolen i dess helhet) förpliktades Skatteverket att ersätta motparten för rättegångskostnader när verket efter utmätning av en privaträttslig fordran hade trätt i fordringsborgenärens (utmätningsgäldenärens) ställe genom att dennes fordran drevs in för reglering av bl.a. skatteskulder. Staten var då att anse som enskild part vid tillämpningen av 32 § ärendelagen. I en skiljaktig motivering anfördes att Skatteverket borde åläggas ersättningsskyldighet utifrån den tolkningen av 32 § ärendelagen att staten ses som enskild i mål om utmätning för skulder avseende skatter m.m.

12. Europadomstolen fann i målet *Stankiewicz mot Polen*, no. 46917-99, ECHR 2006-VI, att en kränkning hade skett av artikel 6.1 i Europakonventionen genom att makar som hade vunnit ett mål mot polska staten hade nekats ersättning för sina kostnader. I målet förde polska staten talan mot makarna Stankiewicz under påståendet att de hade berikats orättmätigt i samband med att de hade förvärvat en fastighet enligt en särskild ordning om kompensation för egendomsförluster i samband med andra världskriget. Domstolen uttalade att det mot bakgrund av tvistens betydelse för sökandena och dess komplexitet samt tvisteföremålets värde (motsvarande cirka 300 000 kr) inte hade varit obefogat för makarna att anlita juridiskt ombud. Rättegångskostnaderna uppgick till motsvarande cirka 60 000 kr, vilket ansågs skäligt med hänsyn till tvistens omfattning.

Rättsläget bör ändras

13. Det nu rådande rättsläget innebär alltså att det inte finns förutsättningar att med stöd av 32 § ärendelagen döma ut rättegångskostnader i ett mål om

utmätning, när utmätningen sker för skatter eller liknande. Om utmätningen hävs kan den enskilde därför inte få ersättning enligt 32 § för sina rättegångskostnader – exempelvis för juridiskt biträde – ens om kostnaden framstår som skälig och är motiverad för att den enskilde ska kunna tillvarata sin rätt. Skälet till detta är att staten vid utmätning för sådana fordringar inte är att se som en enskild part.

14. En ändrad tolkning av 32 § ärendelagen är svår att förena med bestämmelsens ordalydelse, som föreskriver ett ansvar för rättegångskostnader bara i ärenden där ”enskilda är motparter till varandra”. Det inger betänkligheter att nu ge uttrycket en väsentligt annan innebörd än tidigare. I realiteten skulle dessutom en omtolkning av 32 § innebära att det tidigare ömsesidiga ansvaret för rättegångskostnader, som då följde direkt av lag, nu återinfördes genom rättstillämpningen. I vissa situationer skulle detta vara till nackdel för den enskilde. En enskild som förlorar ett utmätningssmål vid domstol skulle sålunda med en ändrad tolkning av 32 § kunna förpliktas att betala ersättning för statens rättegångskostnader, när utmätningen avser skatter eller liknande. En sådan ändring av rättsläget bör inte göras genom rättstillämpningen.

15. Om den enskilde saknar rätt till ersättning för sina rättegångskostnader i utmätningssmålet, kan det emellertid leda till begränsningar av den enskildes möjlighet att anlita ombud. I mer komplicerade eller omfattande utmätningssmål kan den enskilde då hamna i underläge mot staten. En tredje man som försöker skydda sin egendom blir sämre ställd om han eller hon får framgång i målet om utmätning än om det sker sedan han eller hon har väckt talan om bättre rätt till egendomen efter en hänvisning enligt 4 kap. 20 § utskökningsbalken; i en tvist om äganderätten kan tredje man ju få ersättning för sin rättegångskostnad. Den rådande ordningen framstår också som märklig i utmätningssmål där den enskilde lyckas skydda sin egendom mot både staten

och en enskild borgenär. I sådana fall har bara den enskilde borgenären ett ansvar för motsidans rättegångskostnader.

16. Detta väcker frågan om domstolarnas handläggning av utmätningsmål kan genomföras rättvist utan att den enskilde ges möjlighet att få sina rättegångskostnader ersatta.

17. Avgörandet i rättsfallet Stankiewicz innebär att det under vissa förutsättningar är i konflikt med rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 i Europakonventionen att en enskild som vinner ett mål mot staten inte har rätt till ersättning för sina rättegångskostnader (jfr Hans Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 4 uppl. 2012, s. 250). Det gäller även när staten – såsom var fallet i Stankiewicz – inte uppträder som enskild.

18. Bestämmelsen i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen har utformats efter mönster av artikel 6.1 i Europakonventionen, och anknyter till de grundläggande principer som anges där, bl.a. att parterna ska vara likställda i processen (se prop. 2009/10:80 s. 156 ff.). Någon begränsning till sådana fall där prövningen avser civila rättigheter eller skyldigheter – en begränsning som finns i artikel 6.1 i Europakonventionen – gäller inte enligt regeringsformens bestämmelse (se a. prop. s. 161). Grundlagsbestämmelsen har alltså ett vidare tillämpningsområde genom att den gäller alla rättegångar i domstol. Regeringsformens krav på en rättvis rättegång får därför anses gälla en domstols handläggning av överklagade mål om utmätning, som har flera inslag av rättskipning.

19. Det skulle i vissa fall strida mot grundlagsbestämmelsen om den enskilde inte ges rätt till ersättning av staten för sina rättegångskostnader i ett allmänt utmätningsmål, t.ex. rörande skattefordringar. Särskilt tydligt framstår detta

när det är en tredje man som dras in i ett förfarande och med framgång försvarar sin egendom mot de exekutiva åtgärder som riktas mot gäldenären.

20. Med hänsyn till det sagda måste av bestämmelsen i 2 kap. 11 § regeringsformen anses följa att en enskild som vinner ett överklagat utmätningsmål har rätt att under vissa förutsättningar få ersättning av staten för rättegångskostnader även när utmätningen sker för skattefordringar eller liknande. I rättstillämpningen bör krävas, för att den enskilde ska ha rätt till ersättning, att kostnaderna har varit befogade med hänsyn till sakens beskaffenhet. Vid bedömningen ska det vägas in att handläggningen enligt ärendelagen är förenklad.

21. Det finns alltså anledning att på det angivna sättet gå ifrån det ställningsstagande som gjordes i rättsfallet NJA 2000 s. 109, att en enskild inte kan få ersättning för rättegångskostnader av staten när en utmätning för skatter eller liknande hävs.

Bedömningen i detta fall

22. Det aktuella utmätningmålet krävde omfattande bevisning och avsåg en stor mängd egendom som sammantaget hade ett högt värde. Det var befogat att Gunilla Nilsson och dödsboet anlidade ombud för att bevaka sin rätt i målet. Skatteverket ska därför ersätta dödsboet för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

23. Gunilla Nilsson och dödsboet har yrkat ersättning för ombudskostnader i tingsrätten med 194 925 kr. Målet har inte varit juridiskt komplicerat. Även med beaktande av målets omfattning framstår ersättningen därför som för hög. En högre ersättning än 100 000 kr kan inte anses motiverad med hänsyn till sakens beskaffenhet.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2481-13

Sida 9

24. Det belopp som har yrkats för ombudsarvode i hovrätten, 12 500 kr, är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Ella Nyström, Kerstin Calissendorff (skiljaktig), Gudmund Tojjer, Lena Moore (skiljaktig), Göran Lambertz (referent), Johnny Herre (skiljaktig), Agneta Bäcklund (skiljaktig), Ingemar Persson (skiljaktig), Martin Borgeke, Svante O. Johansson (skiljaktig), Dag Mattsson, Lars Edlund (skiljaktig) och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Åsa Brundin

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2481-13

Sida 10

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2015-03-10

Mål nr
Ö 2481-13

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Kerstin Calissendorff, Lena Moore, Johnny Herre, Agneta Bäcklund, Ingemar Persson, Svante O. Johansson och Lars Edlund är skiljaktiga i fråga om motiveringen. De anför följande.

Vi instämmer i vad majoriteten anför till och med punkten 11. Härefter ska skälen enligt vår mening ha följande lydelse.

Skatteverket ska betraktas som enskild vid tillämpningen av 32 § ärendelagen

12. I förarbetena till den aktuella bestämmelsen i ärendelagen uttalas att ett statligt organ som är part och som i ärendet har samma ställning som en privat fysisk eller juridisk person bör ses som enskild part (se prop. 1995/96:115 s. 118). Staten kan alltså under denna förutsättning anses som enskild vid tillämpning av bestämmelsen.

13. Innan den nu gällande ärendelagen trädde i kraft tillämpades i överklagade utmätningssmål rättegångsbalkens regler om rättegångskostnader. I förarbetena till rättegångsbalkens promulgationslag uttalas att staten vid överklagande av en utmätning som har ägt rum för uttagande av skatt är att anse som en part som tillvaratar sin enskilda rätt (se NJA II 1947 s. 72). När rättegångskostnadsfrågan behandlas i förarbetena till den nu gällande ärendelagen nämns inte utskömningsmålen. Bestämmelsen i 32 § gavs emellertid en fakultativ utformning för att äldre överväganden och avgöranden skulle kunna

ges betydelse när det gäller frågan om att ålägga någon ett kostnadsansvar (se a. prop. s. 118).

14. När beslutsmyndigheten är den enskildes motpart efter ett överklagande till allmän domstol kan situationen i regel jämföras med vad som gäller i förvaltningsdomstol. Där är utgångspunkten att vardera parten bär sin kostnad (se exempelvis prop. 1988/89:126 s. 7). När det är fråga om ett överklagat utmättningsbeslut är förhållandena emellertid annorlunda. Skatteverket representerar inte beslutsmyndigheten (Kronofogdemyndigheten) i ett överklagat utskömningsmål rörande skatt (jfr 18 kap. 1 § tredje stycket utskömningsbalken och 11 § ärendelagen). Det råder alltså ett reellt partsförhållande mellan Skatteverket och den enskilde i ärenden av det slag som nu är aktuellt.

15. I överklagade utskömningsmål där tredje man hävdar rätt till den utmäta egendomen är intressebetsättningen mellan parterna densamma oavsett om borgenären är Skatteverket eller en fysisk eller juridisk person. Några särskilda materiella regler för prövningen gäller inte för Skatteverkets anspråk. Prövningen syftar till att fastställa vad som gäller mellan parterna. Den avser alltså vad som traditionellt brukar betecknas som rättskipning och som normalt prövas i den för tvistemål stadgade ordningen.

16. Det anförda leder till att det inte i sig kan anses möta något hinder mot att tolka 32 § ärendelagen på så sätt att Skatteverket jämställs med en enskild part i överklagade utskömningsmål där utskömningsfordringen utgörs av skatt, böter eller liknande anspråk. Den bedömningen påverkas alltså inte av det förhållandet att den bakomliggande fordringen är av offentlighetslig karaktär (jfr NJA 2001 s. 288).

17. De kritiska synpunkter som framfördes i tillägget till 2000 års rättsfall är fortfarande relevanta.

18. Efter avgörandet i 2012 års plenimål är staten som skatteborgenär att anse som enskild part vid tillämpningen av 32 § ärendelagen, när objektet för utmätningen utgörs av en fordran som utmätningsgäldenären har mot en tredje man och fordringen drivs in hos denne. Såväl Skatteverket som tredje man bär då en rättegångskostnadsrisk om frågan prövas i domstol, i likhet med vad som gällde enligt 1946 års ärendelag. Om utmätningsobjektet däremot utgörs av annan egendom som tredje man gör anspråk på gäller – enligt den grundsats som antogs i rättsfallet NJA 2000 s. 109 – att rättegångskostnader inte kan dömas ut om utmätningen prövas i domstol. Att det i det förra fallet handlar om indrivning hos tredje man av en utmätt fordran och i det senare fallet om att tredje man har överklagat en utmätning motiverar inte olika rättegångskostnadsregler; i båda fallen handlar det om att tredje man dras in i ett förfarande som avser statens skattefordran mot en gäldenär och tredje man agerar i båda fallen för att skydda sin egendom. 2012 års rättsfall talar alltså med styrka för att den tolkning av 32 § ärendelagen som gjordes i 2000 års rättsfall bör frångås.

19. Synen på statens ställning som borgenär i förhållande till andra borgenärer och på Kronofogdemyndighetens ställning och uppgifter har vidare förändrats. Detta har kommit till uttryck i bl.a. ändrade förmånsrättsregler och i att en överflyttning har skett av flertalet av statens borgenärsuppgifter från Kronofogdemyndigheten till Skatteverket genom lagen (2007:324) om Skatteverkets hantering av vissa borgenärsuppgifter (se exempelvis prop. 2002/03:49 s. 67 och prop. 2006/07:99 s. 25 ff.). Skatteverkets uppgift att företråda staten i tvister om bättre rätt till utmätt egendom och vid överklagande i allmänna utsökningsmål, som tidigare ålåg verket i egenskap av centralmyndighet inom exekutionsväsendet, ligger numera på verket såsom företrädare för staten. Argumenten för att staten bör jämföras med andra borgenärer har således förstärkts sedan 2000 års avgörande.

20. Slutsatsen av vad som nu anförts är att det finns tillräckliga skäl att frångå den tolkning av 32 § ärendelagen som gjordes i rättsfallet NJA 2000 s. 109. I överklagade allmänna utmättningsmål bör alltså Skatteverket jämföras med en enskild part i sådana fall där Skatteverket och tredje man står mot varandra. Det innebär att bestämmelserna i 18 kap. rättegångsbalken om ersättning för rättegångskostnad kan tillämpas i ett sådant fall.

Bedömningen i detta fall

21. Med hänsyn till utgången i målet ska Skatteverket ersätta dödsboet för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

22. Gunilla Nilsson och dödsboet har yrkat ersättning för ombudskostnader vid tingsrätten med 194 925 kr. Även med beaktande av målets omfattning framstår ersättningen som hög. Handläggningen har genomförts enligt det förenklade förfarande som följer av ärendelagen och har inte varit juridiskt särskilt komplicerat. En högre ersättning än 100 000 kr kan därför inte anses skälig.

23. Det belopp som har yrkats för ombudsarvode i hovrätten, 12 500 kr, är skäligt.

Sida 1 (5)

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 26 november 2015

Mål nr

Ö 2554-14

KLAGANDE

Skatteverket

Ombud: Verksjuristen Camilla Larsson

Rättsavdelningen

171 94 Solna

MOTPART

AG

SAKEN

Utmätning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2014-04-23 i mål ÖÄ 2019-14

Dok.Id 112381

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15-15:00
		www.hogstادمstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2554-14

Sida 2

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut och fastställer Kronofogdemyndighetens beslut den 1 oktober 2013 (beslutsnummer X) om utmätning av AGs aktier i Syngenta.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skatteverket har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning av AGs aktier i Syngenta.

AG har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund

1. För betalning av AGs skulder i allmänna och enskilda mål utmätte Kronofogdemyndigheten hennes aktier i Syngenta. Aktierna var registrerade hos Euroclear Sweden AB.
2. AG överklagade beslutet och yrkade att utmätningen skulle hävas i fråga om egendom till ett värde av 4 505 kr. Hon anförde att hon hade kvar aktierna för att täcka arvodet till den gode man som hade förordnats för henne enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken.
3. Tingsrätten biföll överklagandet och visade ärendet åter till Kronofogdemyndigheten för fortsatt handläggning. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2554-14

Sida 3

Frågan i Högsta domstolen

4. Utmätningen avser alltså aktier som är registrerade på ett värdepapperskonto. Frågan i Högsta domstolen är om sådana aktier kan tas undan från utmätning med hänsyn till gäldenärens behov (gäldenärens beneficium).

Undantag från utmätning med hänsyn till gäldenärens behov

5. I 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken undantas vissa tillgångar från utmätning. Bestämmelsen omfattar pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter, i den mån inte något annat är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock inte utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

6. Aktier omfattas inte av ordalydelsen i första paragrafens sjunde punkt och kan därför tas undan från utmätning bara om det finns någon grund för en analog tillämpning av regeln. Analogier måste på detta område ske med viss försiktighet. I motiven till utsökningsbalken uttalas att reglerna om gäldenärens beneficium endast med påtagliga svårigheter kan tillämpas analogivis. Högsta domstolen har också i ett tidigare avgörande framhållit att uppräkningsfri egendom i 5 kap. 1 § utsökningsbalken är avsedd att vara fullständig. (Se prop. 1980/81:8 s. 495 och NJA 2004 s. 868 med hänvisningar till tidigare rättspraxis.)

7. Första paragrafens sjunde punkt syftar till att gäldenären ska ha de tillgångar som han eller hon behöver under den närmaste tiden (se SOU 1964:57 s. 237). När det inte är fråga om förnödenheter, måste tillgången därför snabbt kunna omsättas i pengar som gäldenären kan använda för att trygga sitt underhållsbehov. Om utmätningen gäller tillgångar av något annat slag, framstår inte en analog tillämpning av beneficieregeln som följdriktig eller motiverad.

8. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2012 s. 35 ansett att fondandelar i en värdepappersfond kan tas undan från utmätning med en analog tillämpning av sjunde punkten, eftersom ägaren av en fondandel har rätt att ”omedelbart” få sina fondandelar inlösta i pengar. I förhållande till uttag från ett bankkonto ansågs det därmed inte föreligga någon praktisk skillnad när det gällde innehavarens möjligheter att disponera över likvida medel.

Utmätning av marknadsnoterade aktier

9. I detta fall avser utmätningen marknadsnoterade aktier. Affärsavslut av sådana aktier avvecklas enligt ett tvådagars likvidschema (se Ds 2015:2 s. 113). Utväxlingen av aktier mot likvida medel kan alltså i allmänhet beräknas ske på den andra bankdagen efter transaktionen. Ägaren av aktierna kan därmed inte omedelbart få aktierna ersatta av pengar som kan användas för hans eller hennes underhåll. Främst mot den bakgrunden kan marknadsnoterade aktier inte anses likvärdiga med ett banktillgodohavande vid en tillämpning av beneficieregeln i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken. Inte heller kan sådana aktier jämföras med några andra tillgångar som avses med regeln. Marknadsnoterade aktier kan därmed inte tas undan från utmätning genom en analog tillämpning av första paragrafens sjunde punkt.

Bedömningen i detta fall

10. Den nu överklagade utmätningen avser AGs marknadsnoterade aktier i Syngenta. Med hänsyn till vad som har anförts i det föregående kan aktier av det slaget inte tas undan från utmätning med tillämpning – direkt eller analogt – av beneficieregeln i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken. Inte heller i övrigt har det anförts något skäl som kan leda till att utmätningen ska upphävas. Hovrättens

HÖGSTA DOMSTOLEN

Ö 2554-14

Sida 5

beslut ska därför ändras och Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning stå fast.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Gudmund Toijer, Martin Borgeke, Svante O. Johansson (skiljaktig) och Lars Edlund (referent, skiljaktig)

Föredragande justitiesekreterare: Ann-Sofie Bodin

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2015-09-30

Mål nr
Ö 2554-14

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Lars Edlund, med vilken justitierådet Svante O. Johansson instämmer, är skiljaktig och fastställer hovrättens beslut samt anser att skälen från punkten 5 bör ha följande lydelse.

5. Bestämmelsen i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken om beneficium har utan ändringar i sak överförts från 65 § första stycket 6 i den tidigare gällande utsökningslagen. Till grund för bestämmelsen låg ett förslag av lagberedningen i betänkandet SOU 1964:57. Reglerna om beneficium anses i dag vara något ålderdomliga, och de ingår nu i en allmän översyn av utsökningsbalken (se dir. 2014:127).

6. Enligt 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken undantas från utmätning pengar, banktillgodohavanden, andra fordringar och förnödenheter i den mån inte annat är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock ej utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

7. Domstolarna har funnit att de i målet aktuella aktierna kan jämföras med ett banktillgodohavande och alltså är en sådan tillgång som enligt bestämmelsen kan undantas från utmätning.

Dok.Id 114311

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066 103 12 Stockholm	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00 13:15-15:00
		E-post: hogsta.domstolen@dom.se www.hogstadamstolen.se	

8. Syftet med den aktuella beneficieregeln är att ge gäldenären skydd för skäligen behov av underhåll under en kortare tid. En förutsättning för att detta ska kunna uppnås är, när det inte är fråga om förnödenheter, att tillgången i fråga är likvid och därför kan omsättas i pengar som kan användas för att tillgodose gäldenärens behov av underhåll. Som ett exempel på en likvid tillgång som kan vara tjänlig för att tillgodose en gäldenärs underhållsbehov nämns i förarbetena hantverkarens kundfordran. (Se a. SOU s. 236 f.)
9. Bestämmelsen i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken är inte direkt tillämplig på aktier. Frågan blir i stället om den kan anses vara analogt tillämpligt. Som allmän utgångspunkt gäller att viss försiktighet måste iaktas innan man ger de utsökningsrättsliga reglerna en vidare innebörd än vad som följer av deras ordalydelse (jfr NJA 2004 s. 868 och där gjorda hänvisningar).
10. Affärsavslut i marknadsnoterade aktier kan i nutida affärssystem ske i princip omedelbart. Efter avslutet uppkommer för säljarens del en fordran på aktielikvid. Betalning sker efter ett schema som innebär att säljaren får likviden senast på den andra bankdagen efter transaktionen (se Ds 2015:2 s. 113). Marknadsnoterade aktier är alltså typiskt sett likvida tillgångar. En säljare som är beredd att acceptera gällande köpkurs kan snabbt omvandla aktieägandet till pengar.
11. I rättsfallet NJA 2012 s. 35 ansågs andelar i en värdepappersfond – även med beaktande av den försiktighet som ska iaktas vid tolkning av utsökningsrättsliga regler – kunna likställas med ett banktillgodohavande och därmed omfattas av gäldenärens beneficium.
12. Sparande i marknadsnoterade aktier har, liksom sparande i värdepappersfonder, väsentliga likheter med sparande på ett bankkonto och utgör i dag en för enskilda vanlig sparform.

HÖGSTA DOMSTOLEN

Sida 3
Ö 2554-14

13. När det gäller möjligheten att disponera över likvida medel är sparande i marknadsnoterade aktier en minst lika likvid tillgång som den typ av fordringar som berördes i lagförarbetena (se p. 8). Skillnaden mellan sådant aktiesparande och sparande på ett bankkonto eller ett värdepapperskonto får också betraktas som marginell.
14. Aktier av det slag som målet avser får med hänsyn till det anförda anses kunna omfattas av bestämmelsen om gäldenärens beneficium i 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken.
15. Som domstolarna har funnit bör Kronofogdemyndigheten som första instans avgöra om aktierna i detta fall ska undantas från utmätning och i så fall till vilken del.

Statens offentliga utredningar 2016

Kronologisk förteckning

1. Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. N.
2. Effektiv vård. S.
3. Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. N.
4. Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. U.
5. Låt fler forma framtiden!
Del A + B. Ku.
6. Framtid sökes –
Slutredovisning från
den nationella samordnaren
för utsatta EU-medborgare. S.
7. Integritet och straffskydd. Ju.
8. Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m.
Del 1 + 2. Fi.
9. Plats för nyanlända i fler skolor. U.
10. EU på hemmaplan. Ku.
11. Olika vägar till föräldraskap. Ju.
12. Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. U.
13. Palett för ett stärkt civilsamhälle. Ku.
14. En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. S.
15. Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. Fi.
16. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016. Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. M.
17. EU:s reviderade insolvensförordning m.m. Ju.
18. En ny strafftidslag. Ju.
19. Barnkonventionen blir svensk lag. S.
20. Föräldradedighet för statsråd? Fi.
21. Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. M.
22. Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. M.
23. Beskattning av incitamentsprogram. Fi.
24. En ändamålsenlig kommunal redovisning. Fi.
25. Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Del 1 + 2. U.
26. På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar. N.
27. Som ett brev på posten. Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle. N.
28. Vägen till självkörande fordon – försöksverksamhet. N.
29. Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden. U.
30. Människorna, medierna & marknaden. Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring. Ku.
31. Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. Fi.
32. En trygg dricksvattenförsörjning. Del 1 + 2 och Sammanfattning. N.
33. Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. Fi.
34. Revisorns skadeståndsansvar. Ju.
35. Vägen in till det svenska skolväsendet. U.
36. Medverkan av tjänsteleverantörer i ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd. UD.
37. Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd. Ju.
38. Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet. U.

39. Polis i framtiden
– polisutbildningen som högskole-
utbildning. Ju.
40. Straffrättsliga åtgärder mot deltagande
i en väpnad konflikt till stöd för en
terroristorganisation. Ju.
41. Hur står det till med den personliga
integriteten?
– en kartläggning av Integritets-
kommittén. Ju.
42. Ett starkt straffrättsligt skydd mot
köp av sexuell tjänst och utnyttjande
av barn genom köp av sexuell hand-
ling, m.m. Ju.
43. Internationella säkerhetsrätter
i järnvägsfordon m.m.
– Järnvägsprotokollet. Ju.
44. Kraftsamling mot antiziganism. Ku.
45. En hållbar, transparent och
konkurrenskraftig fondmarknad. Fi.
46. Samordning, ansvar och
kommunikation – vägen till ökad
kvalitet i utbildningen för elever
med vissa funktionsnedsättningar. U.
47. En klimat- och luftvårdsstrategi
för Sverige. Del 1 + Del 2, bilaga med
underlagsrapporter. M.
48. Regional indelning – tre nya län. Fi.
49. En utökad beslutanderätt för
Konkurrensverket. N.
50. Genomförande av sjöfolksdirektivet. A.
51. Villkor för intjänande och bevarande
av tjänstepension. A.
52. Färre i häkte och minskad isolering. Ju.
53. Betaltjänster, förmedlingsavgifter och
grundläggande betalkonton. Fi.
54. Till sista utposten. En översyn av
postlagstiftningen i ett digitaliserat
samhälle. N.
55. Det handlar om jämlik hälsa.
Utgångspunkter för Kommissionens
vidare arbete. S.
56. Ny paketreselag. Fi.
57. Utredningen om Sveriges försvars- och
säkerhetspolitiska samarbeten. UD.
58. Ändrade mediegrundlagar.
Del 1 + Del 2. Ju.
59. På goda grunder
– en åtgärdsgaranti för läsning, skriv-
ning och matematik. U.
60. Ett starkare skydd för den sexuella
integriteten. Ju.
61. Fokus premiepension. Fi.
62. Ökad insyn i välfärden. S.
63. En robust personalförsörjning av det
militära försvaret. Fö.
64. Förutsättningar enligt
regeringsformen för fördjupat
försvarssamarbete. Fö.
65. Ett samlat ansvar för tillsyn över den
personliga integriteten. Ju.
66. Det stämmer!
– ökad transparens och mer lika
villkor. U.
67. En översyn av överskottsålet. Fi.
68. Stärkt konsumentskydd på marknaden
för högkostnads krediter. Ju.
69. En inkluderande kulturskola på egen
grund. Ku.
70. Ett starkt straffrättsligt skydd mot
människohandel och annat
utnyttjande av utsatta personer. Ju.
71. Snabbare omval och förstärkt skydd
för valhemligheten. Ju.
72. Entreprenörskap i det tjugoförsta
århundradet. N.
73. Begränsningar i föräldrapenningen för
föräldrar som kommer till Sverige med
barn. S.
74. Ökad insyn i partiets finansiering
– ett utbyggt regelverk. Ju.
75. Översyn av skattereglerna för
delägare i fåmansföretag. Fi.
76. Skatt på finansiell verksamhet. Fi.
77. En gymnasieutbildning för alla
– åtgärder för att alla unga ska påbörja
och fullfölja en gymnasieutbildning.
Del 1 + Del 2. U.
78. Ordning och reda i välfärden. Fi.
79. En känneteckensrättslig reform. Ju.
80. En gränsöverskridande mediepolitik.
För upplysning, engagemang och
ansvar. Ku.
81. Ett modernare utskökningsförfarande. Ju.

Statens offentliga utredningar 2016

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av sjöfolksdirektivet. [50]

Villkor för intjänande och bevarande av tjänstepension. [51]

Finansdepartementet

Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. Del 1 + 2. [8]

Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. [15]

Föräldradelighet för statsråd? [20]

Beskattning av incitamentsprogram. [23]

En ändamålsenlig kommunal redovisning. [24]

Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. [31]

Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. [33]

En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad. [45]

Regional indelning – tre nya län. [48]

Betaltjänster, förmedlingsavgifter och grundläggande betalkonton. [53]

Ny paketreselag. [56]

Fokus premiepension. [61]

En översyn av överskottsmålet. [67]

Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag. [75]

Skatt på finansiell verksamhet. [76]

Ordning och reda i välfärden. [78]

Försvarsdepartementet

En robust personalförsörjning av det militära försvaret. [63]

Företsättningar enligt regeringsformen för fördjupat försvarssamarbete. [64]

Justitiedepartementet

Integritet och straffskydd. [7]

Olika vägar till föräldraskap. [11]

EU:s reviderade insolvensförordning m.m. [17]

En ny strafftidslag. [18]

Revisorns skadeståndsansvar. [34]

Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd. [37]

Polis i framtiden – polisutbildningen som högskoleutbildning. [39]

Straffrättsliga åtgärder mot deltagande i en väpnad konflikt till stöd för en terroristorganisation. [40]

Hur står det till med den personliga integriteten?
– en kartläggning av Integritetskommittén. [41]

Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m. [42]

Internationella säkerhetsrätter i järnvägsfordon m.m. – Järnvägsprotokollet. [43]

Färre i häkte och minskad isolering. [52]

Ändrade mediegrundlagar. Del 1 + Del 2. [58]

Ett starkare skydd för den sexuella integriteten. [60]

Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten. [65]

Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnads krediter. [68]

Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer. [70]

Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten. [71]

Ökad insyn i partiets finansiering – ett utbyggt regelverk. [74]

En känneteckensrättslig reform. [79]

Ett modernare utsokningsforfarande. [81]

Kulturdepartementet

Låt fler forma framtiden! Del A + B. [5]

EU på hemmaplan. [10]

Palett för ett stärkt civilsamhälle. [13]

Människorna, medierna & marknaden
Medieutredningens forskningsantologi
om en demokrati i förändring. [30]

Kraftsamling mot antiziganism. [44]

En inkluderande kulturskola på egen
grund. [69]

En gränsöverskridande mediepolitik.
För upplysning, engagemang och
ansvar. [80]

Miljö- och energidepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016.
Risker, osäkerheter
och framtidsutmaningar. [16]

Ett klimatpolitiskt ramverk för
Sverige. [21]

Möjlighet att begränsa eller förbjuda od-
ling av genetiskt modifierade
växter i Sverige. [22]

En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige.
Del 1 + Del 2, bilaga med underlags-
rapporter. [47]

Näringsdepartementet

Statens bredbandsinfrastruktur som
resurs. [1]

Höghastighetsjärnvägens finansiering och
kommersiella förutsättningar. [3]

På väg mot en ny politik för Sveriges
landsbygder – landsbygdernas utveck-
ling, möjligheter och utmaningar. [26]

Som ett brev på posten. Postbefordran och
pristak i ett digitaliserat samhälle. [27]

Vägen till självkörande fordon
– försöksverksamhet. [28]

En trygg dricksvattenförsörjning.
Del 1 + 2 och Sammanfattning. [32]

En utökad beslutanderätt för Konkurrens-
verket. [49]

Till sista utposten. En översyn av postlag-
stiftningen i ett digitaliserat samhälle.
[54]

Entreprenörskap i det tjugoförsta
århundradet. [72]

Socialdepartementet

Effektiv vård. [2]

Framtid sökes – Slutredovisning från den
nationella samordnaren för utsatta
EU-medborgare. [6]

En översyn av tobakslagen. Nya steg mot
ett minskat tobaksbruk. [14]

Barnkonventionen blir svensk lag. [19]

Det handlar om jämlik hälsa.
Utgångspunkter för Kommissionens
vidare arbete. [55]

Ökad insyn i välfärden. [62]

Begränsningar i föräldrapenningen för
föräldrar som kommer till Sverige
med barn. [73]

Utbildningsdepartementet

Politisk information i skolan – ett led i
demokratiuppdraget. [4]

Plats för nyanlända i fler skolor. [9]

Ökade möjligheter till modersmåls-
undervisning och studiehandledning
på modersmål. [12]

Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett
nytt nationellt system för kunskaps-
bedömning. Del 1 + 2. [25]

Trygghet och attraktivitet
– en forskarkarriär för framtiden. [29]

Vägen in till det svenska skolväsendet. [35]

Samling för skolan. Nationella målsätt-
ningar och utvecklingsområden för
kunskap och likvärdighet. [38]

Samordning, ansvar och
kommunikation – vägen till ökad
kvalitet i utbildningen för elever
med vissa funktionsnedsättningar. [46]

På goda grunder
– en åtgärds garanti för läsning, skriv-
ning och matematik. [59]

Det stämmer! – ökad transparens och mer
lika villkor. [66]

En gymnasieutbildning för alla
– åtgärder för att alla unga ska påbörja
och fullfölja en gymnasieutbildning.
[77]

Utrikesdepartementet

Medverkan av tjänsteleverantörer i ärenden
om uppehålls- och arbetstillstånd. [36]

Utredningen om Sveriges försvars- och
säkerhetspolitiska samarbeten. [57]